

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

S'IMPOSA UN ORDRE

Catalunya, assimiladora de pobles

Enguany els poetes idíl·lics no podran contar — si és que ho desitjaven — l'espectacle de les veremes del Migjorn de França, amb aquella allau de colrats murcians de les Múrcies murcians i barcelonines. El govern francès, poc sensible a la bellesa d'aquest romiatge, per raons econòmiques ha tancat amb pany i clau les fronteres. Com podeu veure, allà dalt no fan la política del cor, que ara s'estifa a casa nostra. I ara, les corrués lamentables de sense-feina re-

talunya. El que ens fa por és pensar que, tot discutint com podríem imitar el nazi, cada dia ens emplenem més de gent forastera i vagarosa.

Si adoptem el criteri d'acollir tota la població actual de Catalunya, tindrem al costat aquells forasters que resideixen a la nostra terra, i als quals no fa gens de goig una invasió que perjudica el preu de la mà d'obra. En canvi, volent desplaçar el problema cap al pla sentimental ens creem uns

Immigrants

culen i acampen damunt terra catalana. I tant de bo que el problema no passi d'aquí. Novament Catalunya haurà de fer un dels esforços de digestió de masses miserioses a què ens tenien acostumats els governs de S. M. Alfons XIII i que, per ara, no ens plany el nou règim. Catalunya, devoradora d'homes si us plau per força.

I bé; aquesta feina fa una mica massa que dura, i tot fa creure que la solució és lluny. I comença a ésser hora que els catalans ens acostumem a pensar que som nosaltres, i no els altres, qui ha de cercar de resoldre un problema que afecta d'una manera bàsica la marca de les qüestions socials i d'ordre públic.

Al nostre entendre, la primera passa important per acostar-nos a un resultat positiu seria treure aquest problema de la fase sentimental. Veure una lluita de races on només hi ha una qüestió de bon ordre, ens sembla un de tants procediments per cultivar una malaltia amb vistes a la demagògia mitinesca.

Però si cerquem una cosa un xic més important que voler esbravar-nos el fetge davant una colla de bons amics disposats a fer-nos les ovacions que calgui, no tenim més remei que prescindir de jugar al Hitler contra els jueus i mirar de trobar un camí una mica més cansat, però que ens porti allà on volem: és a dir, a la solució del problema migratori.

Per començar aquesta tasca no hi ha més remei que considerar com a catalans tots aquells que ja resideixen a Catalunya. Som una mica massa de gent? Però, què hi farem? La primera condició d'un remei és que sigui aplicable. I ja ens donaríem per contents si es donava com a tipus d'estabilització la població que avui dia resideix a Ca-

lunya. El que ens fa por és pensar que, tot discutint com podríem imitar el nazi, cada dia ens emplenem més de gent forastera i vagarosa.

Un altre punt de vista que convé tenir en compte és de no limitar-se a exercir una pressió damunt les gentades que s'infiltra a casa nostra, sinó cercar més al fons i esbrinar la causa primera del fenomen migratori. En una paraula, adonar-se d'un cop que cal obligar les grans empreses a desistir d'importar homes de terres estepàries i miserables, per tal de tenir treballadors a preus de fam. Si es suprimeixen aquestes lleves per terres de Múrcia en nom de tal o tal altra empresa, minvarà tot seguit el mal. En el ben entès que les empreses en qüestió no es trobaran tampoc gaire perjudicades. Car l'afany de pagar salaris irròris és una quimera; perquè tard o d'hora l'exploitat aprèn a reclamar, i, convertit en un ferment de desordre, perjudica l'economia incalculablement més del que la pot afavorir la curta temporada de salaris famèlics.

Fetes aquestes coses, seria l'hora d'anar a la confecció d'un cens obrer. El cens obrer és l'instrument essencial de tota política social amb solta. Però per fer-lo i poder-lo usar cal primer que no ens moguem damunt d'una terra bellugadissa.

Emprés així, d'una manera seriosa, l'estudi de la immigració, Catalunya tindria una autoritat moral per imposar-se i per regular les entrades de treballadors forasters.

Si únicament emprem la «sabonera» tributària, passarà que tot s'esbravarà en crits i batiscors. I quan un hom està extenuat de vibrar sentimentalment, aneu-li a fer entendre que llavors comença la feina de veres, i que cal fer-la!

De Dijous — a Dijous

DESPERTA FERRO!

Llegim que en un miting estival cert orador, en aquells moments d'entusiasme combinat amb el rigor de la temperatura, s'engrescà fins al punt de dir que «els almogàvers eren gent de conquesta, però, per damunt de tot, sabien respectar les tradicions dels pobles i les seves llibertats». Això deia el jove orador, i confessem que ens ha fet molta gràcia. Recordant aquella frase de Gide, quan diu que amb bons sentiments es fan males novel·les, se'ns ha acudit que — ves per on! — el patriotisme i l'amor a la democràcia, dos dels sentiments més lloables que solen residir al cor humà, poden, si no hi ha el control d'un cert enteniment i una certa cultura, engendrar idees ben còmiques.

Val a dir que tenim un concepte immillorable dels almogàvers. I no gosàrem dir-ne mal ni ara, ni, encara menys, quan rodaven pel món fent-lo retrunyir amb el seu terrible «Desperta ferro!» Llur glòria com a guerrers ferotgissims és innegable. Però d'això a concloure que foren els precursors de les idees liberals hi ha un abisme que — ho afirmem sense avergonyir-nos — no ens atrevíem a passar, ara com ara. I dubtem que mai cap historiador trobi arguments que facin canviar aquesta opinió i els converteixi en uns homes respectuosos de les tradicions dels pobles i les seves llibertats.

Es que els mercaderes el mèrit? Mai de la vida! però amb la història als dits, no hi sabem veure ni llur democràcia, ni llur humanitat. És veritat, per això, que actuaren en plena Edat mitjana, on aquestes virtuts no eren gaire estimades, sobretot aplicant-les a uns soldats aventurers.

Els almogàvers compliren llur missió damunt la terra. Uns en parlen amb afecte; els altres amb por. Tothom amb meravella. Són un dels orgulls de Catalunya. Però anem a pams.

Els almogàvers mai no cercaren raons per dintre la terra i s'afanyaren el pa d'una manera duríssima. Era gent humil, només terrible a l'enemic, tant el guerrer com el terrassà que saquejaven i reduïen a l'esclavatge. Tenien virtuts que feien perdonar els pecats habituals de llur condició i de llur època.

Però si els almogàvers haguessin sabut que se'ls volia fer passar per tapa-bruts d'una política estomacal i pinxeca, ells, homes ferotges i avesats a veure-se'n de totes, s'haurien enrogit de galles i haurien colpit amb llurs dards el sol i s'haurien llançat contra qui els volgués fer passar per figures caricaturesques.

I a fe que hauríem vist corredisses. Perquè no eren pas liberals ni democràtes, i estem segurs que no s'haurien explicat pas gaire pels mitings. Ara, que el món no n'ha vist gaires de més braus i decidits. — R. L.L.

A la pàg. 3: Els catalans a l'estranger. Nova Barcelona (Hongria), per Oliver Brachfeld.

A la pàg. 7: Picasso no parla, per E. F. Gual.

MIRADOR INDISCRET

Els amics són per a les ocasions

La vedette i el jove polític, que és també autoritat, sopen, de matinada, a un restaurant de nit. Supposeu-vos que sigui al Pin-gouin.

Sopa amb la parella l'amic fidelíssim del jove polític, l'amic que mai no el deixa. Porten un plat. Precisem: porten uns popets saltats.

La vedette els tasta i els rebutja. Amb el seu dolç accent mexicà, exclama, dirigit-se al jove polític: — ¡Cómelos tú!

El jove polític, dòcil, s'acosta el plat. Tasta també els popets. No els troba bons. — Té! Menja-te'ls — diu a l'amic fidelíssim.

L'amic es posa el plat al davant. Quan passa el cambrer, els popets estan intactes. El cambrer comprèn que l'amistat no ha d'arribar fins a determinats sacrificis i s'emporta el plat.

La gramola toca un tango.

Ja tenim un autobús

Tot no s'ha dit encara sobre el famós i accidentat viatge a Andorra dels enviats extraordinaris o especials d'El Dia Gráfico. Eren aquests, com recordaran els lectors, el propi director, senyor Màrius Aguil·lar, el redactor senyor Nogareda, el fotògraf Badosa, el ciclista del diari, que actuà de xofer, i un cambrer.

Un cambrer? A sant de què? Ja veureu... Quan, el dissabte a la nit, l'excursió fou ja decidida, es trobaren els expedicionaris amb dos inconvenients: Primer, que no tenien auto. Segon, que no tenien diners.

Respecte a l'auto telefonaren al periodista Rafael Salanova, per si accedia a deixar-lo el seu. No va poder ésser. En Salanova el necessitava per a anar a passejar amb el torero Pepe Gallardo, gran amic seu.

Aleshores se'ls acudí, a En Màrius i els seus companys, la idea d'aprofitar la camioneta del periòdic.

L'habilitaren amb les butaques magnífiques de la direcció. No era el director una de les persones que hi havien de seure? L'Aguirre protestà debèlment. Protestà en nom de les hores de son que li marxaven amb aquelles butaques.

Els interessos

Ara ve allò del cambrer. O, dit en altra forma, ara ve l'inconvenient dels diners.

L'endemà era diumenge. La caixa del diari estaria tancada. I l'expedició havia de sortir de jonn.

El patró del bar que serveix els menjars i les begudes a la impremta d'El Dia Gráfico fou posat al corrent del que passava. L'home, molt amable, s'ofertí tot seguit a avançar les finances del viatge:

— N'hi haurà prou amb cent pessetes? Els expedicionaris es desferen en paraules d'agraïment.

— Bé! — apuntà després el financer —. Ja us podríeu endur el noi, també! No hi ha estat mai, a Andorra!

Com li havien de dir que no? El noi del patró del bar és, precisament, el cambrer que serveix les comandes de la impremta d'El Dia Gráfico.

Va anar amb l'expedició en qualitat d'interessos.

Quinze o cinquanta?

Els lectors de MIRADOR ja saben que la camioneta dels enviats especials d'El Dia Gráfico a Andorra va tenir avaria i fou deixada abandonada, forçosament, pel camí. Saben també que una altra camioneta acollí els enviats especials i que el xofer, com aquell que demanava només per al cafè i el puro, els féu pagar quinze duros, que a En Màrius li feren l'efecte de set punyalades.

Entre unes coses i altres — i entre les «altres» ha de comptar-s'hi un dinar de pollastre amb samfaina a una casa de pagès, dinar que s'emportà ja una bona part del capital social de l'expedició — l'arribada a la Seu d'Urgell no tingué lloc fins les vuit del vespre del diumenge.

L'endemà, cap a Andorra falta gent. Calgué llogar un taxi. No solament per a anar a Andorra, sinó per a recórrer Andorra.

Com el pagarem? — observà tímida-ment En Nogareda.

Era veritat. Com el pagarien? O pagaven el taxi i no dinaven ni sopaven, o sopaven i dinaven i no pagaven el taxi. Dos dilemes — que hauria dit l'amo.

Deixeu-ho per mi — féu En Badosa —. Mentre vosaltres interviareu els veguers i els no veguers, jo convenceré el xofer.

En efecte, En Badosa va convèncer el xofer. Li va explicar allò de l'avaria. Li va dir que els n'hi havien fet pagar cinquanta duros, cinquanta. El xofer no va plorar perquè Déu no va voler:

— Ja m'enviareu l'import. No us amoïneu.

De tornada d'Andorra a La Seu d'Urgell, el xofer, tot parlant amb En Màrius, que seia al seu costat, li digué, referint-se a l'acident de la camioneta:

— Trobo, de totes maneres, que cinquanta duros són molts diners. Francament, em sembla que us han enredat.

— No... Són quinze duros.

— Cinquanta, home, cinquanta — replicà ràpid, des de l'interior del taxi, En Badosa.

— Jo només n'he pagat quinze... — insistí en Màrius, enfonsant-se a la galleda.

— Si; vos n'heu pagat quinze, però jo, trenta-cinc — contestà En Badosa.

En Badosa, En Nogareda, el ciclista, el cambrer i la Irene Polo, que anava de convidada, feien l'ullet com uns desesperats.

En Màrius va caure del taxi. Volem dir que va caure del burro:

— Ah! bueno...

L'import, a l'arribada

La darrera dificultat dels expedicionaris d'El Dia Gráfico fou la tornada a Barcelona.

— Haurem de tornar a peu — observà, rient, En Badosa.

En Nogareda estava absort. Consultava les notes. Era al full dos-cents i escaig i encara no havia arribat a Andorra. El paisatge — les observacions del paisatge — se li havien menjat gairebé tot el voluminós carnet.

Preocupat, l'Aguil·lar no deia res.

— Què teniu, Màrius — li preguntà Irene Polo.

— Penseu en la feina que se'm gira.

— Penseu estendre-us molt?

— El que pensa estendre's és En Nogareda. La feina la tindrà a tassar-li quar-

tilles.

Entretant, En Badosa, àngel de salvació, havia solucionat el problema de la tornada.

El solució d'una forma molt senzilla.

Pujaren tots a l'autòmbus de la Compañia Alsina-Graells amb la condició, comercialment tan estesa per a les mercaderies, de portes a la llegada.

Aigua, senyor!

El canonge senyor...

Feu memòria: un dia Sant, a casa un antiquari.

Perfectament. El canonge en qüestió és un fervent propagandista d'una aigua que podríem qualificar de miraculosa. L'aigua té un nom bíblic.

Hem tingut ocasió de veure un besalamano del canonge al·ludit, recomanant un corredor d'aquesta aigua i cantant-ne les excel·lències — de l'aigua, naturalment!

— Ah — ve a dir el canonge — si jo l'hagués coneguda abans! Quants trastorns m'hauria estalviat!

No ens preguntem què cura aqueixa aigua.

No ho recordem.

Però ho mig suposem.

Neutralització

Al cafè la Rambla, en una penya de periodistes, es parla de l'actitud del grup dit de l'Opinió respecte del partit de l'Esquerra.

— No aniran enlloc! — afirma un dels reunits.

Seguidament, s'explica:

— No aniran enlloc perquè tenen En Regàs. És una «mascoeta» d'efectes contraris.

— Però els altres — salta un segon comentarista — tenen En Rovira i Virgili, que és una «mascoeta» de la mateixa classe.

— Què vols dir?

— Que es neutralitzen!

El protocol de l'Alomar

A Roma encara les ambaixades celebren les festes i espectacles enlluernadors d'abans de la guerra. Gabriel Alomar, que quasi assisteix a tots els actes, s'ha fet famós per la manera de resoldre les dificultats del protocol. Davant cada conflicte d'aquest ordre, ell, instintivament, sap trobar la solució adequada. El seu ajuda de cambra, amb motiu del darrer ball donat per l'ambaixador angles, li va demanar:

— Què voldrà el senyor que se li prepari per al ball de la nit?

L'illustre mallorquí, després de dubtar uns moments, va aclarir:

— El bastó de malaca i el barret fort.

Una altra anècdota. La família Alomar, encara a Palma, acabava de saber la designació per a l'ambaixada de Roma. La muller i les filles estaven commogudes. Tota la família tenia consciència de la responsabilitat i complicacions del càrrec.

— Gabriel, ja has pensat alguna cosa sobre el nomenament? — li va preguntar la nova ambaixadriu.

L'Alomar, amb una visió clara dels problemes i secrets de la diplomàcia, va ordenar:

— Sí! Que les nenes es tallin els cabells i es facin la permanent.

Aquesta va ésser la primera decisió presa per l'Alomar actuant com a ministre d'Espanya. I les seves dues filles van sotmetre's, per primera vegada, a la tirania dels perquers.

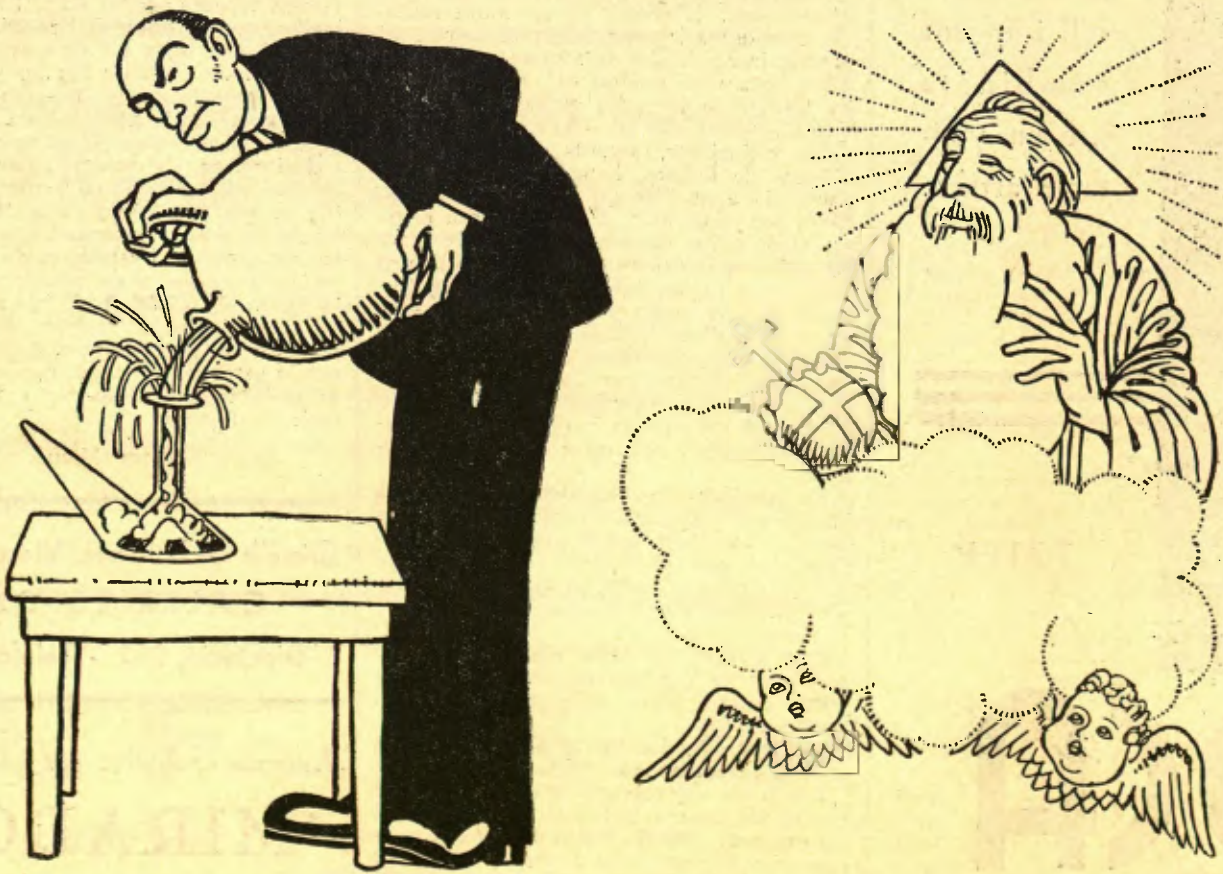
Flagells en forma humana

Hi ha homes que ells tots sols, individualment, són la causa del desprestigi d'un partit polític per poderós que sigui.

Aquest és el cas de l'Esquerra Republicana al Poble Nou. Essent aquesta barriada el nucli més industrial, i més obreritzat per tant, de tot Barcelona, es dona el cas que és el baiuard més feble del partit governant.

Causés? Ja ho hem dit abans. Pregunteu-ho a qualsevol poblenoví, adhuc a qualsevol dels pocs afiliats a l'Esquerra, i us contestarà que mentre el desenfrè polític a base d'enxufisme i de vanitoses intriga assolix les proporcions himalaiesques que es troben en el director d'Assistència Municipal senyor Roc Boronat (abans de la República un trist ajudant de químic industrial en una fàbrica d'aprestos del carrer de Sant Joan de Malta), les coses aniran talment.

I el cas més curiós és que en aquesta apreciació de la *vox populi* també hi coincideix el diputat per l'Esquerra senyor Riera i Puntí.

— Com bon Taberner, veig que l'amic Valls tira aigua castellonista al vi catalanista.

Festa Major de Sant Feliu de Guíxols

Abans d'arribar a Sant Feliu, de dalt estant del carrilet de Girona a Sant Feliu, no hi ha costat pas gaire de confondre que arribava a un lloc on es celebrava la festa major. La música de les sardanes, com el fum que aquest migdia deu haver sortit de les solemnes cassoles d'arròs per enfilarse cel amunt, s'esmuny per entre les escales dels llargs carrers de Sant Feliu i us arriba a l'orella una mica desconjuntada, barreja-

de los coleccionistas de sellos que cambia y compra toda clase de sellos.

Durant l'estona que vaig passejar-me pels voltants del camió no em fou permès el goig de veure comparèixer un gairó amb ganes de millorar o liquidar la seva col·lecció de segells i em sembla que poques transaccions a terme deuria fer el venerable Frediani a Sant Feliu.

Si, com diu un famós autor empordanès,

La platja de Sant Feliu

da amb els clàssics dels automàtics i turismes que vénen de tot arreu de l'Empordà i, encara, amb uns quants trets inoportuns de la barraca del tir de colom. A les fondes hi ha un moviment considerable, els cambres van atribuïts, us equivoquen les maletes i us fa l'efecte que us queda sense sopar. Naturalment aquesta tribulació dura, només, uns quants minuts i aviat podeu sortir al carrer, satisfet, amb una clenxa fresca com una rosa i disposat a matar l'estona fins a l'hora de sopar davant d'una taula de marbre qualsevol.

En aquests dies de festa major a les fondes de Sant Feliu no falten mai unes quantes parelles de nuvis de l'entorn, els quals procuren fer coincidir el viatge de noces amb les festes de Sant Feliu. Ell és de color de pa moreno, una mica encés de galtes, els cabells sumament tallats, uns dits molt amples i expressius... mentre no arriba el moment de manejar el ganivet i la forquilla. Ella té una fina mirada de decepció, les galtes apagades i se li endevina una gran simpatia pels escuradents. Quan acaben de menjar, fa caure dissimuladament el tovalló i amb el pretext de recollir-lo es caïja les sabates, fins aquell instant abandonades sota la taula.

El passeig del Mar és al lloc on la festa major esclata d'una manera més generosa i efectiva. D'una banda a l'altra, des de Sant Elm fins a les parets del port, la invasió de firaires, atraccions i venedors de llepoleries complicades és literalment magnífica. Entre els hàbitus a aquesta festa major, enguany ha vingut a barrejar-s'hi un circ equestre ambulànt, amb un programa de números de qualitat, d'entre els quals destaca l'actuació de la família Frediani. Al vell Frediani li ha mancat temps per a instal·lar-se dins un camió aporribat, dalt del qual ha muntat un despatx amb teulada de sacs, estores velles i banderes d'aquelles que només neixen al fons dels barrets dels prestidigitadors... on col·lecciona i enganya curiosament els seus segells. En una de les parets del camió, hom pot llegir un petit cartell, segons el qual els filatelistes de la localitat són invitats a tota mena d'operacions relacionades amb aquesta inòcua afició. El cartell resa, textualment: «El señor Frediani pone en conocimiento

la gent de Sant Feliu són amics del coll fort i de la corbata, com voleu que caiguessin en un camió tan democràtic?

Com cada any i fent roror a la tradició, no ha mancat el «magnífic» envelat. De fora se l'endevina majestuós i impotent a jurjar per l'abundància de cordam i la violada voleïdissa de banderes. Vist de dintre té aquell aspecte de monstre marí de tots els envellats, amb una ben guanyada tendència cap a l'anatomia multicolor d'un ventre de balena. És senzillament incomprensible el mal gust de la gent que farceix els envellats. Sembla que talment siguin uns vegetarians del bon gust més elemental i del sentit de l'estètica menys negligible. Al meu entendre, l'home que va de festa major en festa major fent una llotja amb cobrellits, semi-tovallols russes, tapissos deplorables de l'Exposició de Montjuïc amb les fonts, lluminoses, exhibint molts més colors dels que en realitat s'acudiren a En Buhigas, l'home, repetixo, que comet un atemptat tan seriós als sentiments artístics—prou malmesos—del nostre país, es mereixeria ésser condemnat de la manera més crua i despietada.

La música de les sardanes aromatitza agradablement i musicalment tot aquest adorable passeig de Mar. Cap a mitja tarda, sobretot, quan del mar puja un ventet fi que fa tremolar les fulles dels arbres i gronxar mandrosament les branques sense suc ni bruc de les palmeres, la música viva, forta i directa de la sardana es converteix en una incomparable delícia. Una sardana sentida a l'Empordà és una cosa evocadora, treballada, que us fa pensar en el pit jolós d'un mariner, en el vol d'un ocell, la cantarella d'una font i el picaroleig d'una tartana que

s'esquitlla carretera enllà. És una sardana sense intermediaris, que va de dret al més íicic dels consumidors, que és l'empordanès. A Sant Feliu he vist ballar unes quantes sardanes a la gent del país i he restat allò que se'n diu amb la boca oberta. Si la majoria de sardanistes empordanesos gaudissin d'aquestes exhibicions, quines presses a rectificar! Aquí la sardana és una dansa pausada, gairebé litúrgica, seriosa, plena de ritme i de seny. Res de saltirons, ni arobàcies gratuïtes, ni vertiginositats truculents! És massa a prop el bust de Garreta per a permetre's semblants ultratges.

És alguna de les moltes terrasses del passeig, han intentat alternar les sardanes amb uns quants ballables interpretats per una orquestrina de jazz. I, francament, mai a la vida, com en el cas que reporto, no havia constatat la força tan poderosa que exerceix l'ambient sobre totes aquelles coses que, conscientment o inconscientment, pretenen profanar-lo. Al costat de la sardana, de la força i l'emotivitat de la sardana, el blau de les americanes dels músics de jazz la seva barrilla i, sobretot, el seu repertori tipicament americà, es desinflava, es desinflava i acabava fent-vos una pena terrible.

Tornant amb el tema de la fira i les barraques del passeig, convé assenyalat-ne una on s'exhibia un vedell fenomen, amb dos caps, dues cues i sis potes. A la porta d'entrada hi havia un cartell explicatiu acabat d'aquesta gràciosa manera, referint-se al fenomen esmentat: «...en ella la Natura ens demostra un dels seus secrets predilectes».

La barraca d'aquest fenomen m'ha fet pensar en un conte relatat per Josep Pla a propòsit de la candidesa de la gent de Sant Feliu de Guíxols i que diu textualment així:

«Es conta que una vegada uns forasters posaren una barraca per ensenyar un animal mai vist a la població, terriblement es-

Els banys de Sant Elm

trany. Un home, sobre una tarima, feia la propaganda. Hi havia una taquilla i el públic comprava l'entrada. «Te banyes com un bou — deia el propagandista — i no és un bou. Té les potes, els ulls i les dents com un bou i no és un bou... Entrin senyors — feia l'home — i veuran la bèstia rara...»

«L'animal era simplement una vaca. «Tots els de Sant Feliu se n'adonaren que era una vaca, però no volgueren pas confessar el seu engany. Sortien de la parada i se n'anaven al llit amb les orelles baixes. Cap dels que sortien confessaren als que volien entrar del que es tractava. Així resultà que tota la població desfilà davant de la bèstia mai vista a la població — això és, davant d'una vaca.»

S'han acabat els dies de la festa major. Les veles del circ s'han convertit en el material just per a mitja dotzena de caixes d'emballatge. L'envelat és un munt multicolor de draps i puntes de totes menes. El passeig ja no fa olor de xurro i patates fregides, s'han desmuntat els entarimat de les cobles, de totes les atraccions i barraques.

Els estiuencs, aquests dies una mica oblidats de tothom, han tornat a fer dels banys de Sant Elm un indret turístic distret i ben ambientat. A cada palanca hi ha un xicot colrat de sol disposat a realitzar les més espectaculars capbussades. Al bell cim d'unes roques properes a la platja, tres noies de pocs anys, graciosíssimes de silueta, tracten d'embruïnar-se amb les espalltes untades amb oïls apropiats. Llisen un sens fi de patins blancs damunt l'aigua blava. A les terrasses dels banys ha retornat l'animació de tots els matins. Es ressusciten tres rumbes cubanes a la granola elèctrica.

Els mariners de Sant Feliu, per la seva llanda, han engegat les barques mar endins i cap al tard han tornat amb els coves rutilants de peix panteixant.

S'ha reprès la tasca — poètica, inevitablement — de sagrir les xarxes damunt de la sorra.

Cap al tard, un veler s'ha allunyat del port amb tot l'optimisme, amb tota la majestat de les seves velles desplegades al vent.

La gent s'ha incorporat al treball d'una manera insensible gairebé automàtica. I a la nit — programa extra —, la lluna encara ha anat a treure el nas darrera el corresponent tros de Costa Brava que presumeixen a Sant Feliu i ens ha obsequiat amb un clar de lluna teatral, com si digués: sim el colofó que la natura ha dedicat a la festa major d'aquest sortós indret de Catalunya.

MANUEL AMAT

L'APERITIV

Les flors de la Rambla. — He vist amb veritable estupor els dos projectes que han situat a la Rambla com a mostra del que han d'ésser les parades de les floristes. El projecte del Foment de les Arts Decoratives, amb claraboies i columnes de ferro, sembla una caricatura de l'estació de les Tres Torres, sembla potser amb més propietat l'estació d'un tramvia que us dugui a un mal de queixal, a una malenconia absoluta o a casa d'una senyora americana d'una inhòspita llengua. Aquest projecte és senzillament horripilant. Imagineu-vos la Rambla de les Flors amb aquestes claraboies i aquestes columnes situades simètricament al llarg del passeig, i si no teniu una indignació estrepitosa és que no sou sensibles a la part més alada, més fresca i més gustosa d'això que en diem barcelonisme. L'altre projecte és del G. A. T. C. P. A. C. Com a gàbia de ferro no produeix l'horror de l'altre. Potser fins és intel·ligent i graciós, i en un altre lloc, en una platja, per exemple, quedaria bé i podria servir per vendre flors, o nines o canaris flautes; però a la Rambla no hi lliga de cap manera. Hi farà tanta nosa com l'altre. Els partidaris de l'arquitectura funcional han de convenir amb mi que no tot és pot funcionalitzar, i una de les coses prohibides en aquest sentit és la Rambla.

La Rambla, per Déu!, que no la toquin; com menys coses hi facin millor. Jo no puc creure que l'Ajuntament de Barcelona accepti cap d'aquests projectes, ni altres projectes similars, que converteixin la Rambla en una tronadíssima i provincianíssima exhibició de quioscos més o menys sudamericans i d'una indecadesa gratuïta. Tots els que som barcelonins i ens estimem la Rambla hem d'evitar aquesta trista profanació, produïda per la mania de modernitzar les coses, de cercar tres peus al gat o ésser més papistes que el papa.

Jo he sentit a dir que les parades de flors tal com són ara no poden continuar. I jo dic: però per què? Senyors, fa vuitanta, fa cent anys, que les floristes de la Rambla venen les flors en aquesta forma; si ens hem passat cent anys així, no veig cap inconvenient perquè no puguem passar-ne cent més.

El que han de fer, simplement, és posar-hi més ombres noves, o canviar la tela de les que hi ha, si és que és massa vella; ja poden donar voltes, i trencar-s'hi el cap tots els arquitectes i tots els regidors, que no trobaran res més adient, més delicat i més aïros i que al mateix temps faci menys nosa que les ombrelles blaves i blanques de les floristes; aquest blau i aquest blanc que llugen tant amb l'aire que ve del port, amb els arbres i amb el ventre dels pardals que hi dormen. No s'adonen aquests innovadors que patim ara, i que volen ficar cullerada en tot, i treure el nas a totes les coses noves que per esguerrars-les, que aquestes ombrelles, d'aire d'envelat, que serveixen per protegir les flors i les floristes, són com les ales de la Rambla que protegeixen els records més fins i més perfumats del nostre segle XIX.

No s'adonen que l'anatomia una punta olla i desigual de la Rambla, amb les seves taques d'excentricisme i de mal gust, i amb les seves crostes gratinades de grandesa i de democràcia, exigeix que al mig del passeig hi hagi aquestes parades tal com són, en les quals les flors ho tapen tot, i només les flors tenen importància, i que qualsevol arquitectura, per controlada, per intel·ligent que sigui, ha de treure importància i alacritat a les flors, i ha de produir un intolerable mal efecte a les parets de les cases i als angles ascendents de les branques dels arbres?»

Aquesta Rambla de les Flors tal com està ara, és com si tinguéssim vius i colorits els dibuixos d'En Padró, d'En Pellicer i d'En Planas; encara hi perduren les llàgrimes de les dansarines del Liceu, i el reflex del barret de copa i el cosmètic dels bigotis d'aquells senyors que varen fer una Rambla comercial i avaritima, amb banderes, dofins, àncores i aneglets de pedra picada, que vénen a ésser la cosa més sòlida, més elegant i més honesta que tenim a Barcelona.

No vuen que uns quioscos, en la forma que siguin, rebentaran fatalment aquest sentimentalisme tan delicat, únic al món, que es gronxa amb una impalpable malícia des del carrer del Carme al carrer de l'Hospital. Jo no ho sé, però em sembla que abans de fer un disbarat d'aquesta mena valdria la pena que s'hi pensessin una mica.

Si passessin per la Rambla tantes vegades com hi passo jo, i sobretot si hi passessin a la matinada, quan les floristes vénen amb els carros de les flors i comencen a guarnir les parades — que és un espectacle d'estampa vuitcentista magnífic, que tinc el gust de recomanar a tothom —, veurien que és impossible substituir amb res feixuc o rígid aquestes paperines de lluna, que queden completament tapades per les flors, i aquestes ombrelles, que no estan mai posades simètricament, i una balla i l'altra es decanta una mica, i totes plegades fan un efecte màgic.

Que recordin que a tot arreu del món on es respecta la tradició, i on es respecta aquella apicadíssima patina que no es compra ni es ven, els mercats públics i populars de flors són en aquesta forma. Em sembla que si que a la plaça de la Magdalena de París, els deixarien fer quioscos funcionalistes als venedors i venedores de flors!

Creieu-me que no és cosa de pendre-s'ho a la fresca. Les iniciatives dels regidors passen, com passen els regidors, però la Rambla hem de procurar que tingui una certa gràcia perenne. I les equivocacions — i aquesta seria inqualificable — de vegades costen molt de reparar.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Cristalls de Bohèmia, Vidres esmaltats

GALERIES SYRA

Diputació, 262 - Telèfon 18710

Agència exclusiva per a la venda de

MIRADOR

Societat General Espanyola de Llibreria

Barbarà, 16 *** Telèfon 14186

Ideals arrelats

Un redactor de *La Veu de Catalunya* d'abans de la República, ara arreconat com tants d'altres companys seus, es queixava a un amic de la ingratitud que la Lliga Catalana li havia fet:

—Nosaltres que mantinguérem sempre el foc del catalanisme (regionalisme) contra l'allau dels dictadors! I, ja ho veieu: ara una sèrie d'arreglats nou vinguts al diari, ens han tret del nostre lloc... És una burla! Jo us ben dic—continuava—que, si no fos que tinc família i que necessito el sou mig-grat que em donen, ja m'hauria passat a qualsevol partit comunista...

Pirotècnia i democràcia

Festa Major de Sitges. No cal pas entrar en descripcions. Tots vosaltres sabeu allò que significa aquest sol enunciat. Allò que potser ignoreu, però, és el galimatús que s'arma en les esferes oficials amb motiu de la separació de les festes cíviques de les de caràcter religiós. Els conceptes de laïcisme i democràcia aplicats a les coses més inversemblants causen efectes veritablement astoradors.

Heus ací com l'Ajuntament de la vila de Sitges, organitzador de les festes cíviques, inicià el seu programa:

«Dia 23, a les 12 del migdia. Democràcia i exordadora tronada anunciant el començament de les festes.»

Vermuts municipals

I seguim amb la Festa Major de Sitges. L'endemà, dia 24, tingué lloc a la Sala del Consell de l'Ajuntament un vermut popular al qual foren convidades les autoritats, societats i representacions de la vila.

A aquest vermut popular assistiren, com el seu nom indica, no solament les persones invitades, sinó un bon nombre de ciutadans que contribuïren a insuflar a l'acte aquell to de confraternització i democràcia que li mancava per a estar plenament en caràcter.

L'espectacle degué emocionar alguna autoritat, la qual en un moment d'eufòria no pogué estar-se de dir:

—Que tothom prengui vermut, i si hi ha algú que tingui més set, que en prengui dos!

Piquiponiana

Tots heu sentit parlar de les brillants qualitats piquiponians de l'alcalde de Vilanova senyor Sanmartí. Ací va un espécimen dels més recents.

En ocasió de preparar l'homenatge que la vila va dedicar al poeta Manuel de Cabanyes en el centenari de la seva mort, l'alcalde reuní a les Cases Consistorials els representants de les entitats vilanovines i els engegà el següent discurs:

—Us hem convocat per a tractar de commemorar el primer santuari de la mort del poeta Cabanyes...

Sitges i els seus poetes

Els lectors es creuran que a Sitges només s'hi pot anar per a pendre el te a la Piscina o al Terramar Palace o per a veure de prop l'Utrillo junior. No. El que gairebé tothom ignora és que Sitges estafia, ultra una premsa local sense parlo enlloc del món, un diem-ne poeta que modestament signa amb inicials i que és una veritable llàstima que resti a l'obscuresa.

Llegiu, si no, la seva darrera performança lírica publicada a l'inefable *Eco de Sitges*:

«ONOMASTICO

*Hoy será un divertido día
que, con un éxito fantástico,
celebrará su onomástico
el muy ilustre Barrachina.*

*Sus «intimós», allá, en el «Prado»,
luego, aguardándole estarán,
tomándose el buen mateado
a la sombra de un frambuayán.*

*Coronado ya con el laurel
de la gloria viajantista,
es el simpático Samiél
el prototipo del rentista.*

*Es el amigo consecuente
que da dinero y vacaciones,
por eso yo líricamente
le doy mis felicitaciones.*

J. C.

La política i la llar

S'acosten dies de tragi per a tots els prohoms polítics.

La Lliga Catalana va organitzar un míting per al qual calia desplaçar-se a uns quants quilòmetres de la ciutat.

Com que fet i fet calia perdre la nit, els oradors varen reclamar que els convoquessin per carta puix que altrament podrien oblidar-se'n.

El secretari els complagué en una qüestió tan legítima, puix tots els que sollicitaren aquest mitjà epistolar són casats i necessiten un testimoni de pes per perdre la nit.

Tindria raó?

El dia de la inauguració de l'Ateneu Enciclopèdic Sempre Avant, segons que ho digueren les notes pregades a la premsa, i a la qual assistiren sengles representacions de diverses entitats culturals barcelonines, la feminista Maria T. Gibert hi anà en representació de l'Ateneu Barcelonès.

Agustí Escalas, intel·lectual cent per cent que diu ell, se'n lamentava així:

—Què voleu? Em sembla impropri de la jerarquia de l'Ateneu. Si és que no trobaven una personalitat prou destacada que volgués anar-hi, podien delegar la representació a Rucabado i Comerma, Bernat i Duran o a Lluïeta Canya, que almenys tenen idees més modernes...

De bisbe a tapisser?

Hem vist un número del *D. I. C.*, i hi hem llegit:

«Torres Amat va vendre a la Generalitat els tapissos de la Casa dels Canonges i els del Parlament.»

Sabíem que a Sant Cugat hi ha el taller de tapisseria de Tomàs Aymat, però no hauríem sospitat mai que aquell bisbe d'Astorga que fa uns cent anys publicava les *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes*, es dedicà, des de l'altre món, a proveir els organismes de govern de Catalunya.

Un present?
Cap de tan oportú com el d'un objecte de cristall i argent combinats per un veritable artífex.

JOIER

J. ROCA

Rambla del Centre, 33

Passatge Bacardí, 2

ELS CATALANS A L'ESTRANGER

Nova Barcelona (Hongria)

«De catalans en trobareu a tot arreu del món — em digué un dia un amic—. Seguent n'hi ha també a Hongria.» Efectivament, també a Hongria hi ha catalans: honrats comerciants de taps o de taronges, com n'hem trobat a Alemanya, a Bèlgica i a França. Avui, però, no parlarem d'aquests catalans actuals, exiliats voluntaris de la seva terra; parlarem més bé de catalans d'altres temps i de la temptativa de fundar una ciutat catalana en terres hongareses, en ple segle XVIII. Un altre dia, potser, tindrem ocasió de dir quatre mots dels hongaresos d'estirpe catalana: els Baraquers (nom d'una gran casa que fabrica barrets des de fa més d'un segle), els Melichs, o els Copons de la Manresana, el primer dels quals anà a Viena a conseqüència de la carlinada, i la descendència del qual es va fixar a Hongria. L'últim descendent d'aquesta família catalana, que segueix exercint un alt càrrec en un ministeri de Budapest, segurament no sospita que a Barcelona hi ha un carrer Copons i que potser ell mateix és parent dels marquesos de la Manresana... El que de totes maneres podem afirmar, és que malgrat el seu flamant i doble cognom català, ignorava per complet el suau parlar dels seus avantpassats: *lo bell catalanesc*...

Els primers catalans que trepitjaren la terra d'Hongria, varen ésser probablement els acompanyants de Na Constança, filla d'Anfós II i germana de Pere II el Catòlic, que es va casar amb el rei Emeric d'Hongria, oncle de Santa Isabel d'Hongria i d'aquella Violant d'Hongria que fou la segona esposa del *Conqueridor*. Les cròniques hongareses ens parlen molt sobretot d'una damisella «aragonesa» que es deia Tota, i que no solament acompanyà la seva senyora a Hongria, sinó que quan Na Constança tornà a Barcelona després de la mort del seu marit i del seu fill, el rei Ladislau el *Pòstum*, no reprengué el perillós camí d'aquest llarguissim viatge Hongria-Catalunya, i preferí quedar-se al costat del seu marit, Bank-ban, gran comte d'Hongria. Tota era, segons els cronistes de l'època, «la dona més bella del món», frase que els escriptors medievals pronunciaven amb gran facilitat. El cert és que Tota sembla haver estat el punt central de moltes intrigues a la Cort hongaresa, problemes dels quals ens varem ocupar en la revista *Estudis Universitaris Catalans*.

L'any 1198 —data del casament de Na Constança amb Emeric— representa doncs el començament de les relacions històriques entre Catalunya i Hongria, i ocupa el primer lloc en la història dels viatgers catalans al país danubià. De l'any 1234 tenim documents del viatge d'uns ambaixadors catalans: Assalut de Gudal i Pegregr de Bolas, pel rei Jaume I *in Ungaria destinatis*, per a demanar la mà de la princesa Violant. Deixant de banda aquests viatges efectuat amb motiu de les relacions dinàstiques que varen existir entre els dos països, els documents ens parlen molt poc de personatges catalans que haguessin arribat fins a la vora del Danubi. Una lletra-protesta d'uns comerciants barcelonins per un robatori de què foren objecte a un port hongarès de l'Adriàtic; el viatge de Miquel, bisbe de Neopàtria, a Buda, i els diferents viatges de Felip de Malla i altres ambaixadors aragonesos a la Cort de Segismon rei d'Hongria i dels Romans, però precisament quan aquest es trobava fora d'Hongria: amb aquestes dades hem quasi exhaurit el tema dels viatges de catalans d'altres temps a la terra de Sant Esteve. Després, venia l'onada turca: els cristians d'Occident que anaven a Hongria, anaven generalment per a combatre els infidels. Entre els noms dels «espanyols» caiguts durant la presa de la fortalesa de Buda, n'hi ha alguns de sonoritat catalana. Amb

aquest fet històric — 1686 — s'inicia la nostra Reconquesta, que va deixar el país completament despoblat i empobrit.

Viena, que senyorejaven les terres reconquerides, s'adonà de la necessitat de repoblar els territoris novament guanyats als turcs. A principi del segle XVIII, s'organitzà la gran immigració d'alemanys, d'alsacians, de serbis i, també, d'espanyols, sota la direcció del comte Claudi Mercy, comissari imperial. Uns quants anys més tard, s'intentà la malaguanyada fundació de la ciutat Nova Barcelona.

Hem de cridar l'atenció, abans de tot, sobre una contradicció interessant. Segons Samuel Borovsky, els colons de Nagybeckerek (el nom hongarès de Nova Barcelona), eren biscaïns d'origen. El govern vienès començà les negociacions amb els biscaïns l'any 1735: es tractava de col·locar-los al Migdia d'Hongria. El 8 d'agost de 1736, el comissari imperial Hagen designà prop de Nagybeckerek el territori per als «espanyols», presentant al mateix temps els projectes de l'enginyer-coronel Kayser sobre la colònia a construir. Encara que Hagen demanà una contestació urgent, la burocràcia vienesa no va aprovar els projectes fins el 13 de febrer de l'any següent. El comte Hamilton, governador de la província, manà a Hagen que els enginyers oficials comencessin de seguida i amb tota pressa la construcció de les cases i la distribució dels terrenys. A la distribució varen ésser presents també els delegats dels «espanyols»; sembla que eren ells mateixos que escolliren Nagybeckerek, per a construir allà on està situada actualment l'estació, llur colònia anomenada Nova Barcelona.

Ara bé: ens sembla impossible que els colons, si haguessin estat veritablement biscaïns, haguessin anomenat llur fundació Nova Barcelona. És molt possible que hi hagués uns quants biscaïns entre els colons arribats d'Espanya; però, perquè la ciutat recentment fundada tingués el nom Nova Barcelona —és en aquesta forma que el nom apareix en els documents— calia que la majoria dels colons fossin catalans i probablement barcelonins. Davant la prova del nom, la hipòtesi biscaïna ens sembla molt dubtosa, i crec que investigacions noves ens demostraran que els biscaïns de Nova Barcelona no són més autèntics que *une andalouse au sein bruni* no és pas típica de la Barcelona vella.

Cal afegir de seguida que el clima de la Baixa Hongria no els va provar bé als catalans i altres biscaïns de la Nova Barcelona. S'han conservat molt poques dades de la seva existència a les terres danubianes: sabem que en 1737 varen demanar l'autorització de celebrar mercat setmanal, i que tot l'utilitatge pel seu treball l'anaven a buscar a les ciutats del veïnatge, com que varen arribar a Hongria sense ésser equipats. El govern els feia tota mena de favors: les cases es varen construir a costes de l'Estat, etcètera. Dos anys eren suficients per a acabar amb tota la vida nova-barcelonina al comtat de Torontal (que aleshores era dependent del *ban* de Temes). L'any 1739 ja havien mort tots els colons de la Nova Barcelona, i el govern havia de preocupar-se d'on col·locar uns cinquanta nens que quedaven, a les colònies veïnes. L'any 1744 tot el terreny ocupat pels nou-barcelonins va ésser donat als seris, que passaren a ocupar les cases de la colònia deshabitada.

Aquesta és la història massa curta de la Nova Barcelona europea. (N'hi ha una altra a l'Amèrica del Sud.) Avui, tot Torontal, i així també Nagybeckerek, pertany a Lugoslàvia. Entre els habitants, en trobaríem encara uns quants que, sense sospitar la seva filiació, duen cognoms catalans i biscaïns.

OLIVER BRACHFELD

EL FUNDADOR D'UNA DINASTIA

Guillem el Taciturn

Darrerament s'han celebrat a Orange diverses festes per a commemorar el naixement de Guillem de Nassau príncep d'Orange, anomenat el Taciturn i tingut per fundador de la dinastia que regna a Holanda.

Ara en aquestes festes ocorre una particularitat, i és que la dinastia holandesa ha glorificat la memòria del seu fundador lluny de l'Estat format per l'energia i el sacrifici del Taciturn. Els tres representants de la cort i el govern d'Holanda han anat a Oran-

per a les províncies, entre ells el príncep d'Orange per a l'Holanda, la Zelanda i el país d'Utrecht.

Els conflictes entre la cort de Margarida i el poble serviren a Orange per anar manifestant-se, primer amb dolçor, al Consell d'Estat, basant-se en les mesures d'energia que patrocinava l'arquebisbe de Malines Perrenot de Granvella, i després amb decisió quan les circumstàncies ho exigiren. Seria molt llarg d'explicar les incidències d'a-

questa lluita ressaltades per la caiguda de Granvella, la substitució de la governadora pel duc d'Alba, la retirada del Taciturn a Alemanya, l'execució dels comtes de Horn i d'Egmont, les pirateries dels gueux, els excessos dels protestants que saquejaven esglésies i mataren clergues catòlics i les opressions dels tercios espanyols, que cometeren crims que encara avui són recordats amb terror per tots els Països Baixos.

Des d'Alemanya el Taciturn va organitzar la defensa contra les tropes espanyoles.

La lluita armada fou llarga i terrible. Hi hagué moments en què Orange es va veure derrotat, sense diners i amb el fill presoner; aviat però la fortuna subjugada per la tenacitat freda i l'energia càlida del Taciturn li tornava a somriure.

Fracassat el duc d'Alba, fou nomenat governador el barceloní Lluís de Requesens, el veritable guanyador de la batalla de Lepant. Requesens va acreditar-se de guerrer i de polític i estigué a punt d'arranjant les coses de manera que Espanya no perdés aquelles riques pro-

vincies, però estava escrit que havien de perdre's, i Requesens va morir al bo de la seva tasca.

Revestit del títol de *stadhouder* o governador general, el príncep d'Orange va convertir-se en braç executor dels Estats Generals reconeguts pel poble com a dipositaris de la sobirania.

A Requesens va succeir Joan d'Àustria, però va arribar en el precís moment en què la guarnició d'Anvers havia sortit de la ciutadella i havia sembrat per la ciutat el terror i la mort amb els actes que són coneguts per la fúria espanyola. La tasca pacificadora de Requesens fou anul·lada en el crim i el robatori.

Joan d'Àustria va tractar d'atreure's el Taciturn, però no va aconseguir-ho i tornà a encendre's la guerra, igualment que durant el governadorat d'Alexandre Farnesi, fill de l'ex-governador Margarida de Parma. Llavors fou posat a preu el cap de Guillem d'Orange, a la qual mesura varen respondre els Estats desentenenent-se obertament de l'autoritat del rei d'Espanya l'any 1581. Eren oferts al qui lliurés el Taciturn 25.000 escuts d'or i títols de noblesa.

Provà de guanyar-ho el 18 de març de 1582, Joan de Jeanreguy, però fracassà. A la fi va proposar-se la mort del príncep, Baltasar Gerard, catòlic que creia fer un acte meritori, a part de guanyar el premi que Felip II havia promès, i el dia 10 de juliol de 1584 va engegar-li tres bales que el mataren gairebé de seguida.

Els Estats d'Holanda elegiren *stadhouder* el fill gran del Taciturn, Maurici d'Orange-Nassau, nascut l'any 1567, i mort aquest, fou nomenat *stadhouder* Enric-Frederic, fill petit del Taciturn, el qual fou tan bon militar com el seu germà i millor polític.

El fill d'aquest, Guillem II, va casar-se amb Enriqueta Maria d'Anglaterra, filla de Carles I, reunint la corona anglesa al títol de *stadhouder*.

Aquesta branca principal dels Orange s'extingí l'any 1702 amb la mort de Guillem III d'Anglaterra sense fills, el qual havia estat nomenat *stadhouder* hereditari.

La branca cabalera, descendent del germà petit del Taciturn, Joan, ha subsistit i d'ella formen part els reis actuals d'Holanda.

Guillem III d'Anglaterra va nomenar *stadhouder* dels Països Baixos el seu cosí Joan Guillem el Frisó, el qual va fer un gran paper a la Guerra de Successió.

D'aquest *stadhouder* vénen directament diversos prínceps que anaren arrodint el seu poder personal fins arribar a Guillem I, príncep sobirà i després rei hereditari, des de l'any 1815 al de 1840, Guillem II que va regnar fins al 1845 i Guillem III que va morir en 1890, deixant la corona a la reina Guillemina, que era nada en 1880. Durant la menor edat de la reina, va exercir el poder la seva mare Emma de Waldeck-Pyrmont, que encara viu avui. L'any 1898 Guillemina fou coronada, i l'any següent va casar-se amb Enric de Mecklemburg.

La reina Guillemina només té una filla, la princesa Juliana, que seguint el costum dels hereus de la corona holandesa ha estudiat a la Universitat de Leyde, on obtingué el títol de doctora l'any 1930.

El qui ha viscut a Holanda haurà vist, especialment a Amsterdam on la Cort viu una part de l'any, una nota de carrer ben típica. Avança un auto amb uns policies, seguit d'un cotxe de cavalls amb el governador i algun ministre. A continuació ve un altre cotxe de cavalls amb la reina, el príncep consort i la princesa pubilla. Immediatament hauria de venir un altre cotxe amb autoritats, però ha hagut de restar en terra, perquè se li ha posat davant una munió de bicicletes, apèndix natural dels holandesos amb què segueixen la comitiva centenars d'homes i dones, especialment noies i noies, alguns dels quals repengen la mà al cotxe dels reis i els fan d'escolta.

Enmig d'aquesta comitiva de bicicletes destaca la nota de color de la reina Guillemina i la seva filla, les quals sempre van vestides de color de taronja, homenatge llunyà i fidel a la ciutat provençal d'Orange, de la qual va sortir Guillem de Nassau, l'abillador d'Holanda i fundador del *stadhouderat* del qual ha sortit la corona holandesa.

MIQUEL CAPDEVILA

Guillem el Taciturn, per Mierveld

ge, i juntament amb els francesos han glorificat la memòria del príncep Guillem.

Orange és avui una petita ciutat de 10.000 habitants perduda en les planures de l'alta Provença. És capital del districte de Vaucluse, que té per representant al Parlament de França l'actual president del Consell de ministres, M. Daladier.

En temps dels romans, Orange va tenir importància capital, com ho testifiquen els dos monuments de l'època. Un d'ells, l'Arc de Triomf, si no té l'elegància i finor de l'Arc de Triomf, és de Triomf escampats per tot el món romà, és la supera gairebé tots per la seva massa imponent de vint-i-dos metres d'alçada, vint-i-un d'amplada i vuit de fons. L'altre monument, el Teatre, és igualment enorme. Forma un rectangle de centres metres quaranta-tres centímetres de llargada per trenta-sis d'alçada i quatre d'espessor, i conserva millor que cap altre edifici similar l'escena adossada a la paret exterior, mentre han sofert molt les graderies escalonades en el pendís de la muntanyeta que domina la ciutat. Podia contenir 41.000 espectadors i ara serveix per a representacions clàssiques i mitings monstres.

Bertran de Baus, senyor d'Orange, va rebre el títol de príncep de l'emperador Frederic I l'any 1178, i la seva descendent Maria de Baus, a les darreries del segle XIV, va casar-se amb Joan de Chalons, senyor d'Arlay, al ducat de Borgonya.

Els Chalons, prínceps d'Orange, grans condotiers de l'època, tan aviat perdien tots els béns com eren reconeguts prínceps independents i ascendien al cim de la glòria. Llur darrer representant, Felip de Chalons, va succeir el condestable de Borbon en la presa de Roma i va morir sense fills l'any 1530 al setge de Florència.

Va heretar el principat René de Nassau-Dillemburg, fill de la seva germana Clàudia, el qual en 1544 va morir sense fills; el principat passà al seu cosí Guillem de Nassau, que només tenia onze anys, el qual havia de deixar un solc ben ample en el camp de la Història.

El pare del jove príncep d'Orange, Guillem de Nassau el Vell, adoptà la religió luterana i va tenir tretze fills, dels quals només restaren Guillem i Joan.

Ordinàriament, els historiadors i panegiristes de la dinastia regnant a Holanda diuen que descendeix de Guillem, i això no és veritat, car la descendència de Guillem va extingir-se l'any 1702 amb la mort del rei d'Anglaterra Guillem III.

En realitat, la família reial d'Holanda descendeix de Joan, que era el més petit dels tretze fills de Guillem el Vell de Nassau.

Guillem I, que per a distingir-lo del seu pare fou anomenat el Jove, era nat el 25 d'abril de 1533 a Orange i fou educat en el protestantisme, però als divuit anys fou introduït a la cort de Carles V, on hagué de conformar-se amb l'ambient, professant el catolicisme si no de cor almenys en les pràctiques exteriors. L'historiador Van Kassel atribuïa a la lluita espiritual suportada pel jove príncep el caràcter reservat i silenciós que li va valer el sobrenom de Taciturn...

Va caure molt en gràcia de l'emperador, per recomanació del qual va casar-se amb la pubilla de Maximilià d'Egmont, comte de Buren, que posseïa molts béns a diverses comarques d'Holanda. El dia que Carles V va anunciar als Estats reunits a Brusselles que renunciava la corona, va aixecar-se sostingut per Guillem d'Orange, i quan Felip II va deixar de governador dels Països Baixos el seu cosí Manuel Filibert de Savoia, li va donar per assessor Lamoral, comte d'Egmont, i Guillem, príncep d'Orange.

Després de la guerra entre Espanya i França, que fini l'any 1558, el príncep d'Orange fou encarregat de les negociacions de pau, i després del tractat de Chateau-Cambresis, que va signar juntament amb el duc d'Alba, va anar a París com a rehen del compliment de les clausules.

Allí va assabentar-se del conveni dels reis de França i d'Espanya per esclafar el protestantisme i la seva religiositat secreta va revoltar-se.

Però Felip II va nomenar governadora dels Països Baixos Margarida, filla natural de Carles I i muller d'Octavi Farnesi, duc de Parma, la qual va nomenar governadors

Mirant a fora

Operació d'envergadura

Copiem textualment aquesta notícia arribada d'Alemanya:

«Tilsitt, 17. — La policia política, amb la cooperació de les seccions d'assalt i de les seccions especials nacional-socialistes, ha emprès una acció d'envergadura a la ciutat d'Eyd-Kuhnen. Després d'escorcolls en diferents cases, han estat detinguts tres jueus, havent-se provat que, poc de temps abans de l'acció policiaca, havien cremat una gran quantitat de documents sospitosos.»

Realment, l'operació és d'envergadura.

Un bell rècord

Sola aquest mateix títol, es podia llegir a Comèdia del dia 17 d'agost:

«Buenos Aires és una ciutat fenomen. Els habitants també.

«La dona d'un camperol de Bogotà ha donat a llum set nois. I, cosa meravellosa, tots viuen i tenen bona salut. El Senat brasilereny atorgarà una recompensa a la felix mamá.»

El bell rècord no és pas de la mare, ens sembla, sinó del redactor de la notícia.

El mufisme de Muto

El marescal Muto, que ha estat solemnement enterrat a Tòquio, no era pas molt conegut a Europa. I, amb tot, ell fou qui dirigí les primeres operacions de la guerra de Manxúria, aquesta jàcia que els japonesos s'han permès amb els bons senyors de Ginebra.

Muto era l'home més silenciós del Japó. Es passava hores senceres sense dir ni una paraula, àdhuc en les reunions de l'estat major. Fins s'assegura que ha mort per haver parlat massa de la seva salut amb el seu metge. Però això deu ésser una exageració. El que és cert, és que abans de morir prescriví als sacerdots sintoistes que s'abstinguessin de parlar durant totes les cerimònies fúnebres.

Entre revolucionaris

El general O'Duffy, cap dels feixistes irlandesos als quals De Valera prohibí de manifestar-se pel carrer, va comentar així la decisió:

—Només un que ha estat revolucionari és capaç de pendre unes mesures tan rigoroses.

Es diu que De Valera, en saber aquest comentari, formula una rèplica:

—Unicament és contra la gent que es diuen d'ordre que cal pendre unes mesures semblants.

La resignació

Aquests darrers temps han corregut rumors força contradictoris sobre l'ex-canceller Brüning. Segons uns, està convençut de la pròxima caiguda del règim hitleria i a punt de rependre el poder; segons altres, pensa retirar-se a un monestir. Potser aquesta decisió no lliga amb l'esperit que demostra una fase de l'ex-canceller.

Quan fa poc més d'un any, Brüning va estar a París, un ministre, Champetier de Ribes, li digué:

—Per assegurar la pau mundial, bastaria que Alemanya es resignés de bona fe a la seva derrota.

—Si —féu Brüning—, però resignar-se és confessar que s'ha merescut la desgràcia.

Antisentimentalisme

Dos detectives de Scotland Yard, acusats d'haver demanat diners a un comerciant, no pas massa net, amenaçant denunciar-lo, han comparegut davant els tribunals. La justícia anglesa és expeditiva i no sent indulgència envers les «febleses» de la policia. Els detectives han estat condemnats, un a divuit i l'altre a nou mesos de presó. Pena no molt gran, si es vol, però que esguerra la carrera de tots dos. Ni l'un ni l'altre no han pogut entendre el jutge al·legant que tenien fills petits a mantenir. Es veu que aquest argument només fa efecte en certs països del continent.

CONTINENTAL

Clarís, 5. • Telèfon 19763

BARCELONA

Exit en la mida
Corbates innarrugables
Pijames a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11655

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Pelegrinatge Nacional del Terç Ordre Franciscà a
Roma, Assís i altres
Santuaries d'Itàlia

Tres rutes d'interès, durada i cost diferents

Preu mínim: Pessetes 495 tot comprès

Pròximes sortides: 14 i 18 setembre

SOL·LICITI OPUSCLE EXPLICATIU

A F I S A

ASSUMPTES FISCALS I ADMINISTRATIU

LAIETANA, 18, PRAL. B. - BARCELONA

EL CINEMA

EL QUE VEUREM

La pròxima temporada

II

Veurem dues vegades Wells en el cinema, en *L'illa de les ànimes perdudes* i en *L'home invisible*. El protagonista d'aquest darrer és a càrrec de Claude Rains, i la direcció del film, de James Wahle, especialista en la matèria, d'ençà del famós *Frankenstein*. Tornarem a veure *yesterday*, John M. Stahl és un d'aquells homes la producció del qual cal vigilar, ja que amb *Llavor* i *La usurpadora* ha palesat un talent de psicòleg remarcable, unit a un domini del lèxic cinematogràfic força notable, i cal dir tot això perquè és veritat i a més perquè encara són molts els que haurien de saber-ho i no ho saben.

Podríem afegir més i més títols a aquesta llista, però la incògnita que representen tants de noms per nosaltres desconeguts no ens encoratja massa a fer-ho. Hi ha una

podia faltar!) del *Tarzan*, ens ofereixen *Justicia*. De Howard Hawks hi ha *Vivim avui*. Diguem també que reapareix aquest any John Gilbert, en un paper de cinic en *Els de baix*, dirigit per Monta Bell, i en una història d'amics, dirigida per Tod Browning, l'home dels bons temps de Lon Chaney, titulada: *Perdoni, senyoreta!*

Podríem afegir més i més títols a aquesta llista, però la incògnita que representen tants de noms per nosaltres desconeguts no ens encoratja massa a fer-ho. Hi ha una

«Vampires», 1933», film de la pròxima temporada

Hi ha anunciats per ara dos títols: *The left bank i Counsellor at law*. S'entén que donem els títols anglesos dels films el títol castellà dels quals encara no està decidit.

Del director de *Back Street* (*La usurpadora*), tindrem *Only yesterday*. John M. Stahl és un d'aquells homes la producció del qual cal vigilar, ja que amb *Llavor* i *La usurpadora* ha palesat un talent de psicòleg remarcable, unit a un domini del lèxic cinematogràfic força notable, i cal dir tot això perquè és veritat i a més perquè encara són molts els que haurien de saber-ho i no ho saben.

Tenim info. mes discordants d'*Orfes a Budapest*, de Roland V. Léo, un film molt celebrat a Amèrica. El mateix podríem dir de *L'amor és etern* de Sydney Franklin. De Van Dyke, a més d'una segona part (no

pila de directors nous que no tenen història ni petita ni llarga; nous valors que entren en competència amb els vells i dels quals cal esperar-ne de totes. La tasca del crític es complica davant d'aquesta allau de novetats. Ahir un Mervyn Le Roy — del qual encara no havíem vist *Petit César* — ens sorpren amb *Sóc un fugitiu*; demà serà un altre. Després hi ha els homes que troben la manera de renovar-se. Michael Curtiz, que ha rodats tants metres insípidos, no ha filmat ara *Vint mil anys a Sing Sing*, que tothom assenyalava com un gran èxit.

Passem ara a la producció europea i comencem per apuntar *Liebeli*, traduït: *Viena, con sus risas y sus lágrimas* (!), de Max Ophüls, del qual Albert Junyent ha parlat ja des d'aquestes pàgines. De René Clair per ara no s'anuncia res. Suposem en canvi que veurem de Fritz Lang: *El testament del doctor Mabuse*. La senyora de Fritz Lang, Thea von Harbou, la col·laboració de la qual amb el seu marit és prou coneguda, ens ofereix pel seu compte una transcripció cinematogràfica de l'obra de Gerhardt Hauptmann, *L'ascensió de Hamnle Maitern*. De Pabst, ja no cal dir-ho, tothom ho sap, veurem el *Quixot* arranjat per Paul Morand i Alexandre Arnoux. Heus ací el que hi ha respecte les produccions dels primers valors del cinema europeu.

La Ufa, i tornem a parlar de marques — després de tot signifiquen una orientació —, sembla que continuarà creant l'òpera, gènere en el qual ha obtingut èxits tan brillants, i com a sensació espectacular ens donarà *I. F. L. no respon*, un film d'expectació, enginyeria i alta mar.

Reveurem Dorothea Wieck i Herta Thiele, les inoblidables intèrpretes de *Noies d'uniforme*, en *Anna i Elisabeth*, film que serà presentat a Barcelona amb el títol de *Miracle*, una obra d'atmosfera rural. Així mateix, i dins un gènere bastant semblant, hi ha *Maria*, llegenda hongaresa, film de Paul Fejos, que ha cridat força l'atenció.

Finalment, sembla que veurem ara el film d'Alexis Granowsky *La cançó de la vida*, que ja fa temps és a Barcelona i no sabem per què no s'ha projectat encara. De Frick Waschneck veurem *Les vuit onetetes*, un film que s'ha fet cèlebre amb el títol: *Huit jeunes filles en bateau*. De Fedor Ozep, que tan bona impressió ens produí amb *Els germans Karamazov*, hi ha *Nit de gran ciutat*, i del conegut alpinista i cineasta Arnold Frank, *Avions i feres* i *S. O. S. Iceberg*. Karl Froelich, supervisor de *Noies d'uniforme*, ha dirigit amb Herta Thiele *La segona joventut*.

El film cent per cent francès sembla que vindrà ben representat en una sèrie de comèdies parlades i musicals entre els títols de les quals llegim el de *Théodore et Cie*. I entre els films transcendentals n'hi ha un d'Abel Gance: *Mater Dolorosa*. No és que hi creguem gaire, però cal ésser objectiu.

Contràriament al que passa amb la producció americana, ens manquen encara moltes dates per a poder completar aquesta informació sobre la producció europea. S'explica! Mentre la producció de Hollywood és explotada aquí per agències directes de les cases productores que a hores d'ara ja saben a què atendre's, el film europeu, si ve o no ve a Barcelona, depèn de mil contingències, per cert no sempre favorables a una bona selecció.

I per acabar no creiem necessari informar els nostres lectors respecte les coses que es fan a casa nostra, més especialment a Montjuïc. Són del domini públic. I tothom sap que enguany veurem el primer film català, *El Café de la Marina*. Sigui el que sigui, és una cosa d'una importància cabdal per tots plegats. D'altra banda, des de MIRADOR n'han avançat ja alguna cosa Sebastià Gasch i Enric F. Gual.

J. P.

PANORAMA

René Clair contra els dobles

En un recent interview, abans de venir a la nostra Costa Brava, René Clair ha declarat rotundament:

«El doblatge és una vergonya artística i una competència desleial. En defensa d'ell, s'invoquen els progressos tècnics realitzats en aquest domini; però, què es fa dels sentiments? Per la qualitat del seu talent, per l'ambient que el volta, un artista arriba al patètic, i el seu doble no és més que un senyor que repeteix vint vegades el mateix text — i sovint en quina traducció! — fins al moment en què els moviments de llavis semblaran coincidir. No es dirà mai prou de mal del doblatge. És una abominació!»

Stroheim a Europa?

Què s'ha fet d'Erich von Stroheim, un dels grans valors del film, avui reduït a la inacció — hom diu que pel cinema parlant, altres perquè no troba feina a Hollywood?

L'agror, el sarcasme, la caricatura implacable que són les característiques del seu art sense concessions, no han estat mai del gust dels productors americans, ni de la majoria dels públics, amics dels films de color de rosa, on tot acaba bé. És l'únic que ha dut al film, no l'humorisme, sinó la sátira feroç i violenta.

Hom diu que als Estats Units ja no li són confiats ni tan sols primers papers, ell que ha estat sempre un gran actor. Ha d'acontentar-se de papers secundaris, i encara.

Ha corregut la veu que, trobant-se així, en una situació veïna gairebé de la misèria, vol venir a Europa, i més concretament, a França, a buscar feina. Però, cal preguntar-se, en trobarà? No sembla pas que l'atmosfera del cinema francès, en general, pugui ésser-li gaire respirable.

Music-hall i cinema

Als començos del sonor, el music-hall i l'òpera s'apoderaren de la pantalla. Recordem, exemple típic i primer, la *Melodia de Broadway*. La intriga, banal, d'una jove *chorus girl* servia de pretext al pintoresc d'entre bastidors i als espectacles fastuosos de revista. Un bon dia tot això desaparegué. La monotonia havia acabat cansant el públic.

Però ara hi ha hagut qui li ha semblat que el gènere era capaç d'una revifada. Com sempre, era qüestió de traça, de talent. I Lloyd Bacon ha dirigit *El carrer 42* i Mervyn Le Roy (el de *Sóc un fugitiu*), donant

Tres protagonistes d'«El carrer 42»

prova d'una flexibilitat de talent no gaire comuna, ha dirigit *Vampires* 1933.

Podem donar raó, per avui, de la primera de les dues pel·lícules anomenades. Lloyd Bacon ha sabut combinar una intriga amb la preparació d'una revista i uns fastuosos quadros d'aquesta que són uns troballes dintre el gènere. Però potser no és això el que resulta més interessant del film, sinó la tasca de preparació, l'ambient d'escenari i d'entre bastidors, d'una veritat autèntica, amb tocs d'humor i d'humanitat que són el que dona a aquest film una categoria artística com no l'havia tinguda mai fins ara cap provatura d'empeltar el music-hall i el cinema.

El cinema holandès

El cinema holandès podrà considerar aquest com un bon any. Compta amb uns estudis de Philwood, que ja produeixen, i d'altres grups han començat també a filmar. Entre aquests n'hi ha dos que s'han inspirat en l'exemple de *Noies d'uniforme* per a constituir-se amb independència de tota casa productora.

A Philwood, que compta amb un estudi inaugurat fa un mes i pensa obrir-ne un altre dintre tres mesos, s'ha començat a rodar *Guillem el Taciturn*, film parlat amb prop de quatre-cents figurants.

El poster en escena és Teunissen, un xicot jove que ja compta en el seu actiu altres pel·lícules, una d'elles rodada en els medis jueus d'Amsterdam.

Passaig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
De les 3 tarda a la 1 matinalda

Camí de Yukon (Documental)

Noticiari Fox Sonor

Últimes informacions cinematogràfiques

La Revolució de Cuba, Fugida

de Machado, Aldarulls a l'Havana

i LA CATIFA MÀGICA DE MOVITONE

Un passeig en gòndola

El meu debut en el cinema

Durant la primera quinzena d'aquest mes, m'he passat gairebé totes les tardes a l'estudi A de l'Orpheu-Films, on rodien els interiors d'*El Café de la Marina*. M'hi he aficionat. Una tarda que no hi vaig anar, perquè aquell dia no filmaven, em moria d'enyorrança. I és que un estudi cinematogràfic, cosmopolita com un gran hotel o un gran transatlàntic, trepidant com una fàbrica, és tan apassionant i tan absorbent com la dona que adorea o la mar, si l'estimeu, que el dia que no les veieu ja us manca alguna cosa. La passió per l'estudi és tan incoltorçable com un vici o l'ús d'un

gen els protagonistes dels petons cinematogràfics, ja els voldríem veure actius. Assegut en una butaca, l'espectador no sap el que significa un petó repetit set o vuit vegades sota el sol dels reflectors, un sol que no perdona, un sol molt més terrible que el de la zona tòrrida. Com no sap tampoc que un pla que, a la pantalla, dura dos o tres minuts, uns quants fotogrames, és fill de dues o tres hores de feina esgotadora. «El cinema és l'escola de la paciència», ha dit algú. Ara m'he pogut convèncer que aquest algú tenia tota la raó.

Finalment, Pruna està satisfet del pla.

Jo (x), extra cinematogràfic

tòxic. Si un dia hi entreu, ja no en podreu sortir. Molts professionals m'ho havien dit. Teodor Busquets m'ho repetia l'altre dia en el bar de l'Exposició on mengen els gars d'*El Café de la Marina*. Jo no m'ho havia cregut mai. Però ara que ho he tastat, ja sé el pa que s'hi dona. A més, a mi un *studio* m'interessa doblement. En efecte: un crític aprèn més amb vuit dies de *plateau* que veient cent estrenes o llegint cinquanta volums de literatura cinematogràfica.

Doncs bé: una tarda d'aquestes s'havien casat la Rosa i En Rafael, dos personatges de l'obra de Sagarra. I En Pruna i la seva gent anaven a rodar els plans del banquet de nocces que havia de tenir lloc a l'interior del cafè. Aquella tarda, aquest tenia una animació inacostumada. Les seves taules estaven totalment ocupades per una quantitat tan considerable de vins i de menjar, que us feia l'efecte que d'un moment a l'altre es presentarien Pantagruel o el seu pare Gargantua, disposats a cruspir-s'ho tot amb entusiasme. Llagostes en abundància, cuixes de pollastre a dojo, vins de totes menes... Una monumental natura morta. Però viva. Ben viva. I olorosa. La comparsa havia estat considerablement augmentada. I una col·lecció de pescadors autèntics de la Barceloneta passejaven uns ulls com unes taronges per damunt el carro del *travelling* i els *sunlights* en repòs. El cafè estava ple com un ou. Ja no hi cabia ningú més. L'aire era dens de les rialles que les pallassades del Moraguetes provocaven. Jo m'ho mirava amb aïdesa. I aleshores Domènec Pruna em digué: «Voleu sortir-hi?» Què m'has dit! *Cómo no!*, que diuen els argentins que a l'estudi B estan rodant *Bolche*. Una nova experiència a afegir a les moltes que ja conté el copió bagatge que aquests dies m'estic fent. «Busqueu un jersi per a En Gasch!» «Sí, però on... Ah! Ja ho tenim!» Un del Pruna gran, que també veia els cent quilos. Una gorra d'un pescador, que no l'ha de fer servir, acaba de fer el pes. Com que ja estic trottat del sol, no necessito maquillatge. I ja ens teniu asseguts a la taula dels homes sols — els filòsofs del poble —, Rafael Rivelles, l'actor Font, dos homes de la Barceloneta i un servidor.

Els preparatius es fan a ritme accelerat. Tothom seu darrera les taules. Pruna no para d'escorgamellar-se... «Compte amb el vi! Acabareu tots trottats! No toqueu el menjar! Quan rodarem ja no n'hi haurà!» El que agafi un puró serà acomiadat a l'acte!... Aquests comparses nous són la indisciplina personificada. Però compte, que ja la ballem... «Tots a lloc! Silenci al *plateau* per començar!»

Tothom obeeix. Menys un d'aquests nou vinguts, que es deu creure que això de fer films és un joc de criatures, i que s'ha ventat al set disposat a fer tabola i a divertir-se de valent. Fins que un altre «Silenci!», comminatori i estentori, li glaça la sang i l'immobilitza definitivament. Pruna segueix donant ordres:

—Preparats? Llums! Silenci a fora!

I passen uns quants segons, densos de respiracions contingudes, trencats aviat per un altre crit terrible: «Motor!» Un timbre i un sorollet de sofregit. La cambra ja està engegada. Davant d'aquesta, el *clackman* fa saber: «Número 114, espanyol, primera vegada.» I es fa fonèdis misteriosament i ràpidament, fent petar les dues fustes. Estan rodant un pla general del cafè. Tots els assistents hem de menjar i beure, cridar, gesticular, interpellar-nos, fer broma en un mot. És un banquet de nocces! I l'alegria ha d'ésser general. Però la cosa no rutlla prou bé.

—Stop! Apagueu! Tornem-hi!

Aquest tornem-hi, estem condemnats a sentir-lo molta estona. Aquesta escena, tant la castellana com la catalana, és repetida una pila de vegades. Ha de veurejar la perfecció. I tots suem com uns presidaris picapedrers. La broma que hem de fer es va tornant aigualida... Aigualida... Cal haver-ho viscut per a fer-se càrrec de la calor horrible, insuportable, que exhalen aquests focus implacables. Aquells ingenus que enve-

«Stop! Apagueu! Bon pour le son! Ça va!» Ara han de preparar el carro del *travelling*. La cambra ha de passejar-se suauament per damunt les tres taules del cafè. N'hi ha per estona. Anem a pendre la fresca. Sortim. I a la terrassa ensompeguem amb una gran garrinació. Són aspirants d'extra que es passen el dia allà esperant que els contractin. Ens miren a tots amb una admiració doblada d'enveja. Inconscientment, marquem i fem el *pavero*.

Però m'adono que és terriblement tard. No he avisat a casa. Si no hi vaig a sopar passaràn ansia. Ho explico a En Pruna.

—No, no! Esteu condemnat a fer d'actor cinematogràfic. La filmació del banquet no s'acabarà fins demà a les nou del vespre. No us en podeu pas anar. Avui, us heu de quedar fins a les dotze. I demà heu de tornar.

Com ha anat això? Protesto enèrgicament. I la meua feina, què? Però tot s'arranja en aquest món. I Pruna troba la solució. Faré veure que m'he marejat. Sortiré del cafè. I així la meua absència serà justificada. Dit i fet. «Tothom a lloc!» Tornem al *plateau*. I comencen els preparatius per a rodar un primer pla de la meua suposada embriaguesa. Assagem. *Repetim*, que diuen ací, com a França. Rivelles em diu com he de fer-ho. Pruna també em dona instruccions. Sembla mentida com suggestionen els *sunlights*, el silenci, l'ambient de disciplina que regna en el *plateau*. Pruna i jo som molt amics. Hi ha molta franquesa. Amb tot, quan em dona ordres, em torno petit... petit... obedient... obedient... Però atenció! Van a rodar el meu primer pla. Quan us tiren la llum cegadora dels focus al rostre, quan l'operador us observa a través de l'ull escrutador de la cambra i malda per a situar-vos al bell mig del camp d'aquesta, quan, completament enlluernats, heu perdut totalment el món de vista, us fa tament l'efecte que tota la resta dels mortals està pendent del vostre gest facial... Primer faig l'embriac davant Rivelles; versió castellana. Després, davant Ventayols; versió catalana... Tot ha anat bé! Gràcies a Déu que s'ha acabat aquest suplici. I, després d'un bany turc així d'esgotador, me'n vaig a casa sense ganes de reincidir.

Heus ací el meu debut d'extra. Debut que ha costat a la Societat Pruna-Montllor un pla addicional — la meua embriaguesa — a afegir al *déoupage* i al *script*: una pèrdua de temps i un augment de despeses. Quin debut! Me'n penediré tota la vida!

SEBASTIÀ GASCH

3ª Setmana
DE
TOPAZE
I la dinàmica comèdia

Jóvenes de Nueva York
amb Miriam Hopkins
Winne Gibson i Phillips Holmes

SON DOS FILMS PARAMOUNT

CAMISERIA
FITÓ
BARCELONA

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

DISSABTE, DIA 2
ESTRENA

A

L'antòsis

DE

“SUERTE
DE
MARINO”

amb

James Dunn
Sally Eilers

Una alegroia comèdia per
a malalts del mar
i malalts d'amor

EL TEATRE

TEMA ESTIVAL

La neuràlgia del teatre català

i V

Anem a veure com no és cap quimera, sinó una possibilitat, l'actuació de vuit o deu companyies catalanes en els teatres que funcionen normalment a Barcelona, actuació la qual, com deia en l'article anterior, acabant amb l'enconyiment del nostre art escènic, crearia el públic apte per a fer-lo reviuere. Un cop creat el públic es crearien automàticament i fatalment els autors i els comedians ambiciosos de conquistar-lo.

Em cal dir per endavant que totes les suggerències meves les recolzaré damunt la base de formacions perfectes dins el gènere que cultivessin; tan perfecte, si més no, com les de fora casa que acaparen els nostres escenaris i l'atenció del públic. Això pot semblar, de primer antuvi, d'un optimisme abusiu; però per mica que s'hi reflexioni es veurà com la consecució d'aquest ideal mínim no constituiria cap cosa de l'altre món. Caldria, només, que els nostres comedians s'assimilassin el sentit de la disciplina, la qual cosa fóra facilíssima així que es veiessin timonats per mans dures enemics que experts, i es trobessin que cada setmana, en ésser dilluns, cobraven puntualment la nòmina. Per la resta, no cal escarrassar-se a fer comparacions, puix que és evident que no hi ha companyia castellana que no porti actors catalans tan bons com els altres, i d'entre aquests altres n'hi ha molts que no els canviariem amb força dels nostres que fan malbé sabates passejant la llur misèria Rambla amunt i Rambla avall.

Constituídes, doncs, vuit o deu companyies catalanes — un parell o tres de comèdies, una de drames, una de melo-drama, una de vodevil, un parell de sarsuela i una de gènere frívol, per exemple —, caldria que realitzessin actuacions de tres o quatre mesos cadascuna en els vuit o deu millors teatres barcelonins. Aparentats que fossin en part els locals per espectacles catalans, que passaria? Res. Ningú no em farà creure que el Barcelona i el Poliorama perdessin llur clientela si cadascun d'ells alternava el pas de companyies forasteres amb el d'una o dues d'indígenes. Ningú tampoc no em convencerà que si al Romea, en lloc de funcionar nou mesos amb una mateixa companyia, els repartís entre tres de distintes, hi perdria diners. Ni ningú no tindria proves per a sostenir que el Tivoli, o el Novetats, o el Nou, si en lloc de condemnar-se a fer sarsuela castellana a tot drap — per divos, dives i actors la majoria dels quals són catalans —, en feien cinc o sis mesos cada any de catalana, els aniria pitjor de com els va. Ni ningú no gosaria d'assegurar que minvaria el públic que va al Còmic, si les bajanades que es diuen des del seu escenari fossin dites en la nostra llengua, i si les camés que s'hi exhibeixen fossin del país en lloc d'ésser importades.

Potser els profans s'estranyin que no parli del procediment econòmic de fer realitzable el meu parer, a causa de la creença, molt generalitzada, que per a disposar d'un teatre cal tenir-lo; ésser-ne, almenys, arrendatari. Però els de l'ofici saben que els negocis de l'espectacle es fan gairebé sempre a un tant per cent de l'ingrés de taquilla, base de la qual és obvi que parteixo.

I ara direu: què farien aquestes companyies els mesos que no actuessin a Barcelona? Recórrer la resta de Catalunya, amb tot el prestigi d'una actuació a la capital, superada amb l'estímul de la competència; reconquistar per al teatre el crèdit perdut amb l'esforç inútil de les companyies d'arrepregats que van a partir o de les que es formen per a passejar obres sense suc ni bruc, escrites amb la pretensió d'enganyar pàgesos; segar l'herba a les companyies forasteres que fa tres o quatre anys que tenen acaparat la dotzena de teatres que encara eren bons per anar-hi a fer uns bolos; i, que per si no en teníem prou, s'han aprofitat d'unes, anomenades «Associacions d'Amics del Teatre», que si de bon principi semblaven ésser amics del teatre català, ara ho són només del teatre castellà, agrupacions d'intel·lectuals de pa sucat amb oli que filen

molt prim en tractar-se d'escollir obres d'autors del país, i un cop han triat i retriats donen sis o set-centes pessetes per funció a la millor companyia indígena, mentre a les companyies forasteres els en donen mil dues-centes o mil cinc-centes perquè els representin l'obra que els passi pel cap al primer actor o a la primera actriu, i que sovint és una obra de Muñoz Seca o d'Honorio Maurya o de qualsevol altre anticatalà rabios.

Heus ací quin és el daltabaix que cal es produeixi per tal que el nostre teatre reac-

Lluís Calvo

cioni. I per a fer-lo no cal projectar complicades machines ni constituir Comitès Pro-teatre català, que a la gent li fa l'efecte que són germans de llet dels Comitès Pro-hospitals. N'hi ha prou que sorgeixi un home audaç, enamorat una mica de l'art escènic i una altra mica dels diners, apareixi la qual no fóra cap novetat dins l'esfera dels negocis teatrals. En tenim a tocar un exemple formidable. Per bé que en una modalitat artística distinta, en un gènere de moltes més dificultats, més compromès i, per tant, més arriscat, hi ha hagut qui ha sostingut sis o set — no sé quantes exactament — companyies i les ha passejades per tota Espanya. Ha tingut contractats, en una mateixa època, tots els divos i dives de sarsuela, i gràcies a la seva activitat, la seva intel·ligència i la seva energia, ha fet reviuere un gènere que era a les portes de la mort.

Si qualsevulla dels empresaris de teatre català dels darrers temps hagués tingut una visió horitzontal de les possibilitats del negoci com la que Lluís Calvo ha tingut de les possibilitats del teatre líric espanyol, i hagués tingut el seu temps, la nostra escena avui seria tota una altra cosa que un teatre de societats recreatives on les tardes dels dies de festa es troben una colla de parents i d'amics per a veure una mica de comèdia i explicar-se mútuament en els entreactes les coses que els han passat durant la setmana.

He arribat al punt de donar per dit aquest que m'ha suggerit el tema, i m'he valgut d'exemples vius, per a recolzar l'única solució que per a mi té el problema; puix que no crec que en fos cap l'apellació que en casos semblants és acostumat de fer al patriotisme i a la bona voluntat de la Generalitat de Catalunya, sense caure que en un cas com el del nostre teatre, un pegat d'unguent oficial preparat amb ponències de Comissions i Comitès de teoritzadors amb dietes, fóra molt pitjor que la malaltia. D'altra banda, si el teatre ha de sostenir-se de subvencions, vol dir que no interessa al poble, i per a aquest cas tristíssim no hi ha altre diagnòstic que aquell que tanca de cop. Totes les raons que puguin adduir-se per a mantenir-ho, són expansions literàries amb música sentimental impròpia de l'època. Només faltaria que ultra la vergonya de constatar que l'art dramàtic autòcton, en el moment més transcendental de Catalunya, viuria una vida artificial, passéssim per la vergonya pitjor de constatar que la gent no hi anés ni de franc, experiment que no seria ni gens nou ni massa vell.

AVELI ARTIS

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu

JAUME I, 11
Teléfono 11655

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat, plaça de la Catedral i carrer de Santa Llúcia, 1, "Casa de l'Ardiaca", tots els dies feiners de 9'30 a 1'30.

Notes sobre

Schalom Asch

Schalom Asch, l'autor del drama *El Déu de venjança*, la versió catalana del qual acaba de donar-nos Ventura Gassol al teatre Barcelona, és avui, dels escriptors en yiddish, el més llegit universalment i el de més sòlida reputació. *El Déu de venjança*, traduït a diversos idiomes i representat a tot arreu, ha contribuït molt a fer-lo conèixer i al seu prestigi, sobretot fora del públic jueu.

Schalom Asch té ara cinquanta-tres anys. Va néixer a Koutno, poble de Polònia. Fill d'una família modesta, en la seva infantesa abundaren les penes i privacions. «Tot i així — observa un dels seus biògrafs — visqué enmig de somnis, i les belles il·lusions predominaren infinitament, en ell, per damunt de les necessitats immediates i palpables.»

De molt jove, Asch arribà un dia a Varsòvia per a continuar els estudis religiosos que tenia començats. No havia fruit gairebé altres lectures que les del Talmud i les Exegesis. El seu aire era compungit i tímid. Portava una barbeta ridícula i una levita inversemblant. Però tenia una ànima inquieta i turmentada, un cor que desbordava d'amor per totes les belles coses de la naturalesa. Aquesta inquietud i aquest amor li desvetllaren aficions literàries que conreà d'amagat i que esclataren tot d'una en forma d'un conte, *Moichel*, que esdevingué famós. Schalom Asch havia portat a l'època aquest conte al gran escriptor I. L. Pérez, al qual admirava com a un mestre, i Pérez, entusiasmada, l'havia publicat amb els màxims honors a la revista *Yioud*, de Cracòvia. Asch no havia complert encara els vint-i-un anys. Es tragué aleshores la barbeta i llençà la levita de seminarista.

A *Moichel* seguien altres contes i altres, plens d'emoció i de sensibilitat, i amb ells publicà Asch, en 1903, un volum que fou celebradíssim: *En un temps maleit*. El passat del ghetto hi estava meravellósament evocat — amb tota la realitat, amb tot el dolor, amb tot el lirisme. «L'ànima d'Israel — anotà un crític — parla per boca de Schalom Asch.» Un altre digué: «Tot el tresor jueu enterrat des de segles, és descobert als nostres ulls al conjur de la ploma màgica d'aquest home.»

Aquell mateix any, Schalom Asch, a més del poema de la vida jueva *El vilatge* i dels drames *De retorn* i *El temps del Mesias* — els seus primers drames —, escriví *El Déu de venjança*. Max Reinhardt, en 1907, posà en escena aquesta obra a Berlín en llengua alemanya. No s'havia representat encara en yiddish. La seva audàcia, la seva vitalitat, els seus atacs als rabins havien, fins aleshores, esporuguit tothom. Ningú, abans de Reinhardt, no havia vist,

Schalom Asch

en aquest drama, a través de la seva força i la seva aspror, a estones impressionant, la seva infinita poesia, el seu idealisme abrindat, la seva fe sincera, la seva profunda malenconia. Després, *El Déu de venjança* donà la volta al món. Ací, com es recorda, fou representada per primera vegada aquesta obra en 1922, al teatre Romea, per la companyia italiana d'Alfredo de Sanctis.

Schalom Asch, gran viatger, féu aparèixer més tard, en 1911, un volum d'impressions de Palestina i un sobre els Estats Units. També publicà un volum sobre Espanya. Entre les altres obres seves cal esmentar: *Mery* (novella), *Sabatai Tevi* (drama històric), *La joventut jueva*, *La noblesa*, *Amnan i Thamare*, *Dels moments* (recull de narracions), *Schloime Nagid*, *Motke el lladre* (novella) i *Abans del Diluvi* (novella on tracta molt extensament el tema de la matutinitat). Novellista, poeta, contista i dramaturg, ha estat i és Schalom Asch un escriptor d'extraordinària activitat. Continua encara escrivint sempre; escrivint i renovant-se a cada obra, «en una renovació — afegeix un comentarista — filla del seu temperament ardentíssim.»

Les darreres noves que he sabut de Schalom Asch daten de molt poc: de la celebració a Ragusa del Congrés Internacional dels PEN Clubs. La veu del gran escriptor jueu es juntà allí a la generosa d'Ernst Toller i a les d'altres homes de pensament lliure contra la barbàrie de l'Alemanya hitleriana. Romàntic fogós, idealista exaltat, patriota entusiasta, escriptor la prosa del qual té «totes les gràcies i tots els ritmes d'un cant», Schalom Asch no podia trobar a la nostra Catalunya un traductor que l'interpretés com Ventura Gassol i que s'identifiqués millor amb la seva manera de pensar, de sentir i d'expressar-se.

JOAN TOMAS

LES ESTRENES

Ramon Vinyes, *El noble i l'hostalera*. — Leonhard Frank, *L'home que torna* (Teatre Barcelona)

Admirable i digne de tot encomi és el gest de Mercè Nicolau, que s'ha proposat dur a terme, al davant d'una companyia formada d'elements arrepregats d'ací i d'allà, tal com bonament ha estat possible, una curta temporada de teatre català en un dels bons teatres de Barcelona, i en aquesta època de l'any que no és pas la més propícia per aquesta mena d'activitats.

Mereixedora d'encoratjament i de lloa incondicional és també l'actitud de la il·lustre

Ramon Vinyes

actriu en proposar-se de donar a conèixer al nostre públic l'obra inèdita d'aquests nostres autors que, si no hagués estat per la seva iniciativa de portar-la a les taules, haurien romàs qui sap quant de temps encara en la virginitat del manuscrit.

No es donen tan sovint en el nostre món teatral l'entusiasme i l'optimisme amb què se'ns han presentat Mercè Nicolau i Enric Jiménez perquè els deixem passar en silenci. Feia temps que no havíem pogut adreitar-nos en llur treball, i gràcies a ells és que aquest any podem comptar en el registre de la nostra actuació teatral amb alguna altra escena més que la consuetudinària del teatre del carrer de l'Hospital.

Vagi, doncs, al mestre d'actors i a la benemèrita actriu el nostre agraïment sinceríssim.

Podríem deixar d'estar-nos agraïts, si tot just iniciada la seva tasca han fet ja que desaparegués un paorós fantasma que amb feixuga perfídia planava constantment damunt la consciència de tots aquells que estimen el nostre teatre i es preocupen d'una manera més o menys intermitent dels seus mals i de llurs possibles remeis?

Aquest fantasma, que ens afeixugava el pensament i que, ara, per obra de Mercè Nicolau, d'Enric Jiménez i de llur companyia, s'ha fos com un bolado en un got d'aigua, era la por, era el terror que ens produïa la sospita que s'estava perpetrant una injustícia, un tort i un manament imperdonable al nostre teatre menysvalorant la personalitat d'un autor dels que més abrida renovadora portava i de la qual, segons deien els seus amics, eren dies de glòria el que podia esperar el nostre teatre.

D'aquella injustícia, d'aquell tort, d'aquell manament, queia tota la responsabilitat damunt les empreses, mercantilitzades i sordes a les imprecacions dels amics de l'autor, i damunt els crítics que no ajuntaven llurs clams a les vociferacions dels postergats, precisament quan el teatre català es decandia, anèmic, per falta d'obres que li retornessin la seva antiga vigòria.

I bé. L'autor menysvalorat, l'autor negligit, aquell autor al qual la incomprensió i el mercantilisme barraven les portes que el tenien de conduir a l'èxit, ha trobat acolliment i ajuda en l'empresa que s'ha encarregat de l'actual tanda de representacions del teatre Barcelona. La companyia ha inaugurat la seva actuació amb l'estrena d'*El noble i l'hostalera*, de Ramon Vinyes. Amb aquesta estrena hom ha tingut bon lleure de constatar fins a quin punt tenia suïcit en la realitat tot el rebombori jeremiàtic que ha estat menat a l'entorn d'aquesta comèdia d'ençà que fou presentada per l'autor als seus amics i les causes de la seva permanència en la ineditat.

Però, desgraciadament, hom ha pogut veure que tota aquella arida campanya era només el producte d'un ennuvolament sentimental que transformava monstruosament les veritables proporcions de la qüestió. Els amics de Ramon Vinyes, portant llur amistat fins a un extrem que els honora en gran manera, s'empegueren una feina nobilíssima i plausible fins a no poder ésser-ne més. La de fer constar per tots cantons amb tota mena de propaganda l'excel·lència del talent de llur amic i la qualitat teatral i la dignitat literària de la seva obra.

Si ben plausible era aquell intent, hem de dir que ha estat ben mal servit amb l'arribada de l'obra a la seva representació. Mantenint perpètuament aquells tòpics que els són tan cars, de capelletes i enveges,

persecucions i odís, mercantilisme, rutina i mentida per una banda, i per l'altra generositat i noblesa, puresa d'ideals i altesa d'intenció, esperit de renovació, integritat i geni, bo i procurant que l'obra no aconsegui mai ésser representada, hom hauria pogut anar incrementant la glòria de Ramon Vinyes fins a la més gran altura sense exposar-la als escrotonaments i les minves que li han d'oportunar els seus contactes amb la impura realitat.

Mes, ai!, aquest contacte ha vingut, i la glòria de l'autor n'ha sortit bastant escantellada. Però el que s'ha perdut per un cantó s'ha guanyat per l'altre. Com diem més amunt, la representació d'*El noble i l'hostalera* ha tornat la tranquil·litat a moltes consciències que la propaganda que hom havia fet en favor de l'escriptor postergat i contra els seus desconexors i postergadors havia submergit en una mar de remordiments.

El més trist del cas, però, és que de la constatació que comentem moltes persones poden treure'n partit — car hom jutja el que no coneix segons allò que li és conegut — per a fer-se una opinió de totes les altres obres de què sentim parlar sovint, que, com la de Ramon Vinyes fins ara, romanen en l'obscuritat acompanyades dels plans i les lamentacions dels seus autors i llurs amics, que ens diuen i repeteixen, si fa no fa, el mateix que hom ens havia dit i repetit a propòsit d'*El noble i l'hostalera*.

Una noble sense cap noblesa, sense cap gest que pugui justificar de prop o de lluny la seva nissaga, taüll i obtús, sense cap dignitat i sense cap condició moral; una *hostalera* nimfomana amb una llord i una absència d'aquelles qualitats intuitives, essencialment femenines, que fins la dona més inculta i grossera posseeix, cultiva i conserva en tots els moments de la seva vida, imaginables; uns vilans sense cap de les virtuts plebees que hom ha fet servir tant per exaltar el poble, impertinents, grollers, vils i envejosos; un capellà infel·lix que no sap res de res; unes senyoretes aristocràtiques que ni tan sols un superficial vernís d'aristocràcia tenen; un fill d'aquell noble, que és un estaquiorat provident i sense solta. Amb aquests personatges i un llenguatge macarrònic, pretensós, arbitrari i fals, a estones groller i a estones ridícul, una acció anodina i un marc d'època indeterminat, és que Ramon Vinyes ha bastit *El noble i l'hostalera*.

La interpretació, plena de falles de detall, fou ben servida per alguns actors secundaris i per les primeres figures de la companyia, que en tregueren tot el partit que era possible.

La segona obra que ens ha presentat aquesta companyia és *L'home que torna*, traducció de l'adaptació teatral de la novel·la *Karl und Anna*, de Leonhard Frank, feta pel seu mateix autor. Es sobrerament coneguda del nostre públic aquesta obra, prou divulgada, especialment per la seva adaptació cinematogràfica que ha corregut per tots els cinemes de la nostra ciutat.

Aquesta peça teatral fou estrenada fa cosa d'unos dos anys en un teatre del Paral·lel, on passà sense pena ni glòria. Centenars de representacions a Alemanya, l'èxit de venda del llibre, decidiren Paluzie i Domènec de Bellmunt a traduir-la i presentar-la al públic barceloní. El nostre públic no respongué llavors, com és molt de temer que no respongui tampoc ara. Li costa molt al nostre ciutadà normal assimilar-se i fer-se seu el cas que li és presentat en *L'home que torna*. Per excellent que fos la seva presentació, per aurada que fos la seva forma literària, per bons que fossin els actors que l'interpretessin, *Karl und Anna* no pot tenir a casa nostra cap èxit de públic. La nostra gent és massa lluny d'aquella actitud sentimental i més o menys filosòfica que hom ens ha explicat tant vegades com a conseqüència de la guerra en els països del centre d'Europa, i que, allà, pot justificar, cohonestar i abonar la perpètua dramàtica de *L'home que torna*; però ací, no,

JOAN CORTES

Pagnol no escriurà més per el teatre

Pagnol creu que els autors no «pensen» teatralment. Al contrari, «pensen» esdeveniments en acció, i després els redueixen, els contreen, al marc teatral. Ara, que el cèlebre autor de *Marius* i de *Tobaze* està fillant una obra d'Augier, s'ha adonat que, en un moment donat, l'autor pensava en un passeig, però no podent-lo representar escènicament, el fa contar per un personatge. L'autor l'hagué de contar, el postor en escena el pot realitzar. «A Shakespeare — ha dit — només li calia posar subtítols. No s'hi moïnava pas per descabellar els esdeveniments.»

Si Pagnol roda Augier, és per una juguesca. Quan es parlà de dur *Marius* a la pantalla, tothom deia que no se'n farien ni cinc de calaix. I aquell i altres films de Pagnol han donat milions. «La prova que el teatre es pot dur a la pantalla — digué Pagnol —, ara us la donaré. Sense canviar un mot del text.» I va escollir el *Poirier* d'Augier.

Però Pagnol seguirà produint obres seves, directament per a la pantalla; i el que no produirà seran obres per al teatre, perquè pensa que dintre sis mesos, a tot estirar un any, ja no hi haurà teatre. (Pagnol és marçellès.) «En escriure una obra, pensem en el senyor Shakespeare, en el senyor Corneille, en el senyor Musset — ha conclòs —, mentre que al cinema... res! El camp és pelat, obert de bat a bat.»

GUTENBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques

Aguilers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

ACTUALIDADES

Rambla Catalunya, 37 - Teléfono 11701

- El país del sol de mitja nit
Documental del país dels fòrds
- Nova York
Reportatge de la ciutat dels gratacles
- França Actualitats
Gran Premi de Suïcia. Corrida a la francesa. Homenatge a Codos i Rossi.
- Venècia
Documental de la ciutat dels duxes.
- Eclair Journal
Campionat ciclista del món. Rebuda triomfal de Balbo. Toros a San Sebastián, amb Belmonte.

Sessió contínua de 3 tardes a 1 de la nit
Temporada d'estiu, cada dia
Entrada única: 1 pesseta

LES LLETRES

ELS LLIBRES

C. Fages de Climent, *Climent* (Catalònia)

Si llegir és demanar a l'experiència d'altri l'enriquiment del nostre coneixement de l'home i de la vida en general, la preferència actual de gran part del públic envers les memòries, correspondències i biografies, pot trobar una motivació més elevada que la simple curiositat. Sigui com sigui, el fet és innegable, tant que fins s'ha arribat a parlar d'una decadència de la novel·la precursora de la seva mort, substituïda per la biografia o per aquell gènere híbrid i sovint suspecte de la biografia novellada, que compta però amb algunes obres mestres al costat d'innombrables banalitats fabricades a tota pressa per a satisfer la voracitat que un dia semblà insaciable dels lectors.

I, amb tot, tan relativa és la veritat de la novel·la com la de la biografia. Cal preguntar-se si és possible saber la veritat sobre un home, abans de decidir-se a afirmar que un gènere és fictici i l'altre històric. Tan llunyana o tan acostada pot trobar-se la veritat de la novel·la com la de la biografia. Les bones novel·les són més verídiques que les biografies mediocres.

No parlem ja de les autobiografies. Contra el que sostenia el Dr. Johnson, l'autobiografia més sincera és sempre una defensa. Adhuc involuntàriament, hom s'enganya quan parla d'ell mateix: es creu mostrar-se'n i no descriu sinó la imatge afavorida que es fa d'ell mateix. Afegim l'oblit, la pudícia, les raons estètiques, la motivació a posteriors de les seves accions, com a elements de falseig. I pitjor si es tracta d'un escriptor, més subjecte als miratges de la imaginació; i més pitjor encara si es tracta d'un escriptor modern, presa del dimoni de la vida interior. Per això, quant a la veritat sobre l'home, podem trobar-la més en la correspondència i en els diaris escrits a mesura dels esdeveniments, que no pas en les memòries forjades cap a la vellesa, a distància dels fets.

Hi ha hagut biògraf que ha sostingut que la tria de l'objecte d'una biografia ha d'ésser d'una certa grandesa. Potser no cal; però el que cal és que el biògraf no pensi mai que ens està parlant d'un gran home: ens ha de fer un retrat veridic d'un home, i prou, transmetre'ns una personalitat com més exactament li sigui possible.

Em penso que C. Fages de Climent ha tingut present alguna cosa d'això en escriure el seu *Climent*, assaig biogràfic de dos avantpassats seus, que no van escriure pas unes memòries per a la posteritat, però que, ordenats en aquest aspecte, anaven curosament el que els passava i guardaven les cartes que rebien i la còpia de les que trameten.

Fages, poeta, autor ja, en col·laboració amb Maseres, de *Fortuny*, la mitad de una vida (Espasa-Calpe, 1932), ha tingut la sort de néixer en una casa on s'han guardat escrupolosament tots els papers, encara que aquests no afavorissin massa, de vegades, les persones a qui feien referència. Aquesta mena d'imparcialitat per omissió és molt d'agradar: ha permès de veure les figures d'Enric de Climent i de Casadevall i d'Enric de Climent i Vidal sota el seu veritable aspecte. Homes de carn i ossos, carregats de defectes i no mancats de qualitats, cànecs de Castelló d'Empúries i perfectes tipus d'Hereu Escampa, dilapidadors i endeutats,

Fages ens els presenta tals com els ha trobat, no sols en el record perpetuat per tradició familiar — que fóra de discutible valor històric —, sinó tal com es desprenen de la documentació curosament ordenada i guardada.

Hem parlat de la deformació adhuc inconscient de l'autobiografia. En el cas d'escriure les vides d'uns avantpassats de l'autor, aquest també corre el perill de decantar-se, si no a l'apologia, a la justificació. Però en el cas de *Climent*, superant els pre-

Enric de Climent i Vidal

judici i els respectes humans, l'autor no ha volgut millorar-nos els seus ascendents presentant-ne un retrat retocat. L'ur conductu pública i privada, no pas sempre defensible, és explicada sense embelliments deformadors. I això de l'embelliment no es refereix a l'estil del llibre.

Es podrà objectar, potser, que les circumstàncies han dut l'autor a escriure aquest assaig biogràfic, ja que al capdavant no es tracta pas de tipus extraordinaris en el mal ni en el bé; però ja ha estat remarcat que la biografia no havia de dedicar-se exclusivament a les figures excepcionals. Aquests factors de la petita història, sense la qual no existiria la gran, tenen també un interès, i més encara entre nosaltres, on tants de catalans encara esperen qu'els escriptors la vida i d'alguns altres es pot dir que més valdria que algú els l'escrivís de nou, tan deficient és el que existeix.

Més d'una vegada hem recolzat la crida que feia un dia Pere Coromines convidant a explorar les pedreres tan poc explotades del segle passat, amb el seu seguit de lluites polítiques acompanyades d'heroïsmes i de gitanades. Cal repetir que aquesta tasca és urgent i cal posar-s'hi com més aviat millor, abans no acabin de desaparèixer els sobrevivents i no es perdi el rastre dels documents que, escampats, encara deuen existir. No és pas un costum gaire estès ni una afició molt arrelada entre la nostra gent, de guardar papers.

Per això sol, per haver contribuït a aquesta obra caldrà flor el llibre de Fages. Seria exagerat, evidentment, qualificar-lo de biografia o de biografia novellada. No té en prou grau el rigor històric, la consistència erudita de la primera, ni l'empenta i l'aprofundiment psicològic de la segona. L'autor ja ens ho avisa des de les primeres línies: no ha pretès fer ni una cosa ni l'altra; més modestament, s'ha limitat a una mena de quadre de costums, col·locant unes figures en un ambient. Però aquest quadre de costums té un innegable interès i l'autor reix a presentar-nos dos homes i un ambient tal com degueren ésser, potser perquè la seva ambició no ha estat massa alta.

Malgrat aquesta limitació voluntària — o potser per això mateix —, *Climent* és un document valuós i adhuc es llegeix amb gust, tot i semblar en més d'un aspecte que ningú no n'hagi corregit les proves.

Henri Brémont

Nascut a Aix de Provença el 31 de juliol de 1865, d'una família on la notaria passava de pares a fills, Henri Brémont es decantà per la carrera eclesiàstica. Ingressat en 1882 a la Companyia de Jesús, fou tramès a Anglaterra, on passà deu anys i on havia de contraure el gust per la poesia anglesa i fins per certs anglicismes que més tard li serien retrets per Paul Souday. Al País de Galles completà la seva educació fent de professor, ja que, com és màxima jesuítica, s'apren bé llegint, millor escrivint i molt millor ensenyant.

Des de 1899 col·laborava als *Etudes*. Els seus articles cridaren l'atenció de Ferdinand Brunot, que n'hi encarregà per a la *Revue des Deux Mondes*. També començà al *Correspondant* una col·laboració que havia de durar tota la vida.

En 1909 estigué un temps suspès a *divinis* per motius que no li fan sinó honor. En la seva estada a Anglaterra s'havia fet amic de George Tyrrell, capellà que després s'havia de fer modernista, i per tant condemnat en 1907 per l'encíclica *Pascendi*. En 1909, Tyrrell, que agonitzava paralític a Sussex, crida el seu gran amic, el qual no vacilla a embarcar-se. Brémont l'absol sota condició, cosa permesa als clergues que dubten de l'estat conscient del moribund, i presideix el dol en l'enterrament catòlic del capellà modernista que ha mort sense pronunciar cap retractació. El bisbe de Southwark decretà la suspensió de Brémont, ratificada per Roma, però alçada al cap de poc temps. D'aquesta feta deixà d'ésser jesuïta per a ésser un capellà secular; es diu que això li costà també la porpra cardenalícia.

Llegia molt, escrivia molt. Deixa, entre d'altres llibres: *El benaventurat Thomas Moore*, *El cardenal Newman*, *Santa Chantal*, *La Provença mística al segle XVII*, *Apologia de Fénelon*, *Meditacions sobre la santedat i la vida dels sants*, *L'evolució de la clerecia anglicana*, etc.

Un temps, el seu nom sortí de l'obscur retir d'erudit per a ocupar l'atenció dels lectors de setmanaris literaris. Fou quan agafà les paraules «poesia pura», escrites per Valéry en el prefaci de *Connaissance de la déesse* de Lucien Fabre, i les revestí d'una importància que no havia estat present a l'ànim del poeta quan les formulà. D'aleshores daten, a més a més d'uns quants articles en la polèmica suscitada, els llibres *La poésie pure*, *Prière et poésie*, *Les deux musiques de la prose*.

Poc o molt, però, Brémont sempre ha suscitat polèmiques. El seu decantament per Fénelon contra Bossuet, el llibre *Pour le romantisme*, *L'abbé Tempête* — qualificatiu aplicat a Rancé que també hauria escaigut a Brémont —, i d'altres encara, foren origen de discussions. Brémont tenia el coratge de les seves opinions i es triava

Henri Brémont

els adversaris com es triava els seus sants.

Cridat a l'Acadèmia Francesa a ocupar la plaça de Msr. Duchesne, el més escèptic dels prelat, reeixí a fer-ne un elogi tan hàbil com el que Valéry traçà del seu predecessor Anatole France.

Però l'obra més important de Brémont és la monumental *Història literària del sentiment religiós a França des de les guerres de religió*, el primer volum de la qual aparegué en 1915. Compta ara onze volums i encara no està acabada. Hi ha hagut buscarons que han discutit el títol. Haurien passat per una història de la literatura religiosa; no per una cosa híbrida. Però el mateix autor ho avisava. Si retolava l'erudit monument de tal manera, era perquè havia post solament en les fonts literàries. L'obra és desigual, com totes les que creixen a mesura que s'escriuen. L'autor l'havia concebuda en quatre volums: un d'introducció, descrivint el medi; tres d'història, contant la naixença, el triomf i la decadència del misticisme. Però el seu esperit amic dels matisos anava fent descobertes que l'obligaven a ampliar, a dilatar el marc que s'havia traçat. Quants volums hauria tingut si hagués pogut acabar-la? Allò que fou començat com una síntesi, ara és una juxtaposició d'assaigs, una mena d'enciclopèdia, rica de troballes i punts de vista, curulla de documents. Obra desigual, hem dit; no sols per certes manques de proporció, sinó també per la barreja d'esclats de llum i de clapes fosques. Però així i tot és una gran obra, a posar al costat del *Port-Royal* de Sainte-Beuve. Es d'aquestes obres de crítica que no tenen gran cosa de comú amb la crítica que som centenars a fer-la, de recensions de llibres recents.

Brémont, aquest provençal que havia fet del Bearn el seu lloc de residència, ha mort fa quinze dies a Arthez.

A les GALERIES SYRA trobareu els presents de més bon gust i qualitat

Diputació, 262 - Telèfon 18710

RUMORS DEL LLAC DE GARDA

D'Annunzio, presoner

Estranyes notícies arriben del llac de Garda, o, millor dit, del Vittoriale, residència principesca de Gabriele D'Annunzio. Segons aquestes notícies, més aviat rumors, el poeta estaria greument malalt, i adhuc es tem per la seva vida o per les seves facultats mentals. La veritat és difícil de conèixer. Fet i fet, D'Annunzio és un presoner. El lloc on han de transcorrer els seus dies no és semblant a aquella illa de Santa Margarida on escriví *La maschera di ferro*; però és una presó.

tre! — fou simplement diputat, però aconsegui fama per la seva afició a les dones i per haver estat l'amant predilecte, però no desinteressat, de la bellíssima cantant Lina Cavalieri, convertida després en directora d'un cèlebre institut de *beauté* parisenc. D'Annunzio és a hores d'ara l'únic sobrevivent d'aquella alegre quàdruple aliança.

Sortosament per a ell, un xicot coratjós tingué la idea de fundar una casa editorial que permetés a aquells principiants el seu ingrés en la vida literària: aquest personatge era Angelo Sommaruga. I així, aquell mateix any 1879 — quan, repetim-ho, el poeta només tenia setze anys —, fou publicat el seu primer llibre de versos: *Prima Vere*.

La beatut dels versos, la perfecció lingüística, l'elevació i l'audàcia dels conceptes, cridaren l'atenció de la crítica sobre el jove poeta. El seu desig s'havia convertit en una realitat, la qual es confirmà amb el seu segon llibre: *Canto novo*.

Algun temps després, Sommaruga, que amb les seves elegants edicions elzevirianes havia llançat D'Annunzio i altres escriptors, féu miserablement fallida i s'hagué de refugiar a Amèrica deixant un important passiu. Però D'Annunzio ja s'havia aferrat, i en lloc d'anar a la recerca d'editors, cren aquests els que se'l disputaven.

El poeta abruzzès ha tingut molta sort amb les dones, les quals de vegades aprecien més les dots intel·lectuals que les físiques, dit sigui en llur honor.

Encara era jove i molt modest — es casà amb la duquesa Maria di Gallese, de l'alta aristocràcia romana, i de la qual tingué cinc fills. Però se'n separà al cap de poc temps per començar pel seu compte una vida plena d'aventures amoroses. D'Eleonora Duse a Ida Rubinstein, de Vittorina Lepanto a una princesa imperial que encara viu, tot de dones de les més variades condicions socials, artístiques i morals ocuparen la vida del poeta, el qual no ha considerat mai la dona amb aquella concepció elevada que sovint s'ha atribuït als poetes.

Encara ara, a les seves velleses — ja té setanta anys —, no ha renunciat a l'amor, almenys si jutgem pel que era notori no fa gaires mesos: dues joves germanes triestines tenien cura d'alegrar els darrers anys de la vida del poeta.

A Gabriele D'Annunzio no pot ésser aplicada la mesura dels homes normals. En això confirma la teoria de Cesare Lombroso segons la qual el geni és folia. Però, si es vol escrutar bé el seu ànim, malgrat les extravagàncies que ha comès, no se li pot negar una generositat que ell vol amagar sota una màscara d'egoisme mig cinic.

Quan la guerra, ensems amb Locatelli, volà sobre Viena amb la missió, conferida pel general Cadorna, de bombardejar la ciutat. Repugnant-li de fer víctimes innocents, deixà anar sobre els vienesos una pluja de proclames plenes de ditrambes pacífistes en el seu estil grandiloqüent acostumat.

D'Annunzio ha estat innoblement trait per Mussolini. El feixisme, en la seva primitiva forma ultrademocràtica que aviat perdé, és una creació seva. Itàlia havia de convertir-se en una república gairebé com l'espanyola, i el poeta n'havia d'ésser el primer president.

La *Carta del Lavoro*, instituïda per ell quan era a Fiume, demostra que la seva política era d'inspiració democràtica, encara que ell, personalment, tingui fums de desdenyos aristocràtics.

Vell ja, sense prou gent que el seguis, no ha pogut obstaculitzar, com potser hauria volgut, l'obra dictatorial i liberticida de Mussolini. Li ha calgut resignar-se a la inacció, encara que sofrint molt. No és exagerat de dir que, totes les distàncies guardades, el Vittoriale li és el que Santa Helena fou a Napoleó.

I amb tot, si gosés — si tingués menys anys i més salut —, seria en aquest moment l'únic que podria alliberar el seu país d'un règim opressiu. I el nom de D'Annunzio no restaria sols indeleble en la història literària.

Però tot això és un somni que no es traduirà en realitat.

ATHOS NOVELLIS

The Majorca Sun and The Spanish Times

El més important setmanari anglès que es publica a Espanya. Llegit per tots els anglesos i americans

25 cèntims en tots els quioscos

JUST CABOT

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Telèg.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya); : OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova; : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova; : FERRO MANGANES i FERRO SILICI; : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits; : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica; : GENERADORS, BUIFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Llibreria Catalònia

Ronda Sant Pere, 3 - Telèfon 12456

NOVETATS FRANCESES D'EXIT

JEROME ET JEAN THARAUD

HISTOIRES VRAIES

EDOUARD HERRIOT

LE FRANCE DANS LE MONDE

PAUL REBOUX

MADAME DE POMPADOUR

12 frs.

NATACIÓ

Gran assortit d'obres nacionals i estrangeres. Perfeccioni la seva manera de nedar, estudiant les noves obres sobre el "crawl"

Llibreria Francesa

RAMBLA DEL CENTRE, 8 i 10

Sucursal: PASSEIG DE GRÀCIA, 87
BARCELONA

LES ARTS I ELS ARTISTES

FIGURES

Picasso no parla

El de Picasso és un nom que, no sabem ben bé si per ell sol o pel personatge que el posseeix, ha esdevingut un aplec de síl·labes màgiques.

Evoca tot un pròxim paradís, tota una imponent trajectòria dels rècords de les noves posicions de la pintura, un brillant preludi a casa nostra i una epopeia definitiva en el cor del París judicador i clau dels èxits universals.

La vinguda de Picasso a Barcelona equival a un succés impremeditat, sensacional i personalment emotiu.

Generalitzant pictòricament, hem fixat la seva representació, ara, de cara al fet de l'home que, convivint amb nosaltres, despulat de tota exteriorització d'artista, promou un altre capítol d'exclamacions que per a poder-les emetre, unit a l'interès de la coneixença personal, fan agafar el camí del carrer de les Corts Catalanes per assolir la presentació i el dret a unes preguntes.

Els preliminars d'aquests actes, segurament ingrats per al personatge, tenen unes guspires d'expectació purament puerils en tota l'extensió de la paraula.

És un moment definitiu i condensat aquest d'esperar l'acarament amb l'home notable, moment en el qual, a despit de les profusions fotogràfiques, l'home és encara una incògnita integral.

El món està allunyat de la transcendència que pot pendre la cosa. Pel carrer, indiferent, llisca amb el ritme etern la vida de sempre.

Si això s'esdevé en una hora foscant en la qual el gris plom s'apodera de les coses i les banys amb el seu suau desdibuixament i veieu el ciutadà que puja al tramvia i el que acaba de plegar, teniu la remota sensació de viure en una esfera acabada de descobrir, plena de les més absurdes possibilitats i les més glorioses temences.

Bé, Picasso no ho creu així. S'esforça per accentuar la naturalitat. Naturalitat que s'encomana i tira per terra tots els prejudicis bastits amb un cert ensomni sobre una vista urbana.

Degudament posats d'acord sobre l'afer de la visita i assegurat formalment que la nostra intenció no és la de l'arrencar-respostes clàssic espanyol, creiem oportú estendre uns conceptes sobre pintura moderna.

Es que Picasso està alarmat? El molesta la pregunta?

—Sobre pintura moderna o antiga, vosaltres podeu tenir una opinió molt més lliure i aproximada que nosaltres.

—Però és que hi ha una evident diferència de qualitat entre la meua opinió, segurament equivocada, i la que em podeu donar vos.

—Si aquesta diferència existís, no us càpiga cap dubte que seria passatgera: d'ací a deu anys hi hauria coincidència i no discrepància! Una vegada vaig trobar una senyora desesperada amb un retrat que li acabaven de fer. Es trobava extremadament vella. Vaig dir-li: «Guardi's el retrat i veurà com d'ací a deu anys hi estarà conforme.»

Picasso, doncs, no parla. Ni parlarà. D'altra part, si retroguéssim crítica semblaria insistir sobre un assumpte ja dilucidat, catalogat i acceptadíssim per tothom.

Així que, davant d'ell, queda solament un recurs, el literari de provar el retrat amb més o menys pretensions.

Picasso així a mitja llum es presenta com una gran tromba de geni. Queda per clar damunt la penombra de la paret, a punt de fer-vos treure deduccions de la seva fisiologia. Em va fer l'efecte d'una acció premeditada, com si establís un joc altament creatiu.

Picasso plantat al davant vostre, digerint el sol de Cannes de tot un mes, el clàssic cabell desmaià sobre el front, ensenyant unes dents refractàries i dibuixades amb cartabo, quadrat damunt la seva gràvida base i amb els braços creuats al pit, té el gest de voler veure funcionar l'aparell mental i veure perdre-us en conjectures.

Sembla un boxador internacional amb atavismes de la murrièria malaguena, la sornegueria d'un català i el deix aplomat del ring del cosmopolitisme.

Paralelament, porta un general i profund bany d'acer.

Ulls que vibren amb una poderosa influència hipnòtica en una cara tractada per plans, sobre un coll treballat en una fusta de vetes prominents i geomètriques assentat sobre unes espatlles de pastor muntanyenc.

Picasso camina per l'habitació amb passes mesurades, fent més via que ningú, abocant paraules justes i determinades a l'orella que les està esperant, té un nervi per cada persona que el visita, s'adapta extraordinàriament a les edats diferents personificades pels homes que el van a veure, cada mot desperta un record, es veu a tothom fent memòria, mirades que convergeixen en algun desaparegut taller d'aquell temps, l'ambient es daura d'algides remembrances, a tots els companys d'habitació els agafem un moment precis en què es vivifica alguna escena al centre de la qual Picasso reia, com riu en aquests instants, esbandint una rialla que pica a la porta dels vint anys.

Aquella Barcelona confitada que ara comencem de veure els novells com un punt envejable situat en el calendari retrospectiu del qual fa poc han acabat de caure els darrers fulls, pren una consistència, mistificada per la nostra presència, en aquesta

cambra d'hotel, acompanyada pel nucli emotiu d'uns caps que del gris viren al blanc, oint la filigrana de Manolo i la càlida asseveració del pintor de París i el silenci aprovador de la resta.

Hem observat en Picasso una convicció pel passat; escepticisme o estoicisme, potser. Segurament producte de la gran consecució en tots els ordres. Per això, davant del fet de Catalunya, Picasso fa l'efecte d'un insigne passavolant que celebra les

Picasso al Ritz, amb Manolo

grans troballes i condemna les equivocacions des d'un lloc relativament estratosfèric, sense arribar ni a l'entusiasme ni a la indignació del francament interessat, del que posa en joc una passió pròpia de molècula d'una comunitat.

Es una posició idònia de l'home subjecte a unes úniques fluctuacions espirituals catalogades en el ram inquisitiu de la pintura, a part d'un etnicisme constantment llimat per una relació universal i que en certs moments fa creure en el tòpic que diu que l'art no accepta fronteres.

Aquest deix pronunciatíssim topa amb l'afabilitat.

Picasso és essencialment amable, posseeix aquell do de gents propi del gran cantant que ha estemordit tot un auditori a força de prodigar els aguts més inversemblants.

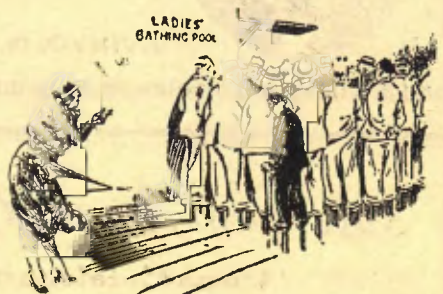
Ahuc això darrer li veiem en el que es pot anomenar el gest íntim. Per exemple, quan Picasso mobilitza els braços caiguts per a creuar-se's damunt del pit, dona la sensació que practica un acte de fantasma-goria i que abraça d'un sol cop tota la bola del món.

No afluixa en cap instant la seva actitud genèrica. No té un somriure apuntat amb agulles; és un somriure de ciment armat. No destilla una mirada de protocol; té una mirada alimentada per un reflector immarcescible i assegurat.

Quan deixeu Picasso i teniu a la retina la visió d'un tros d'història, la imatge del triomfador i l'aparició d'una gran fase de la vostra terra, us trobeu enmig del marbre de l'hotel, sentint la còsmica tremolor del carrer i la proximitat de coses desagradables, sentiu el consol que pot donar una revisió retrospectiva, i en havent-la observat és quan us convençeu del gran argument evocador de la fenomenologia simbòlica.

ENRIC F. GUAL

Un present que us farà quedar bé.
Visiteu les GALERIES SYRA

La muller, indignada. — Robert, què és això de mirar aquestes dones mig despullades?

(The Humorist, Londres)

—A vostè li convé no amoinar-se. Deixi les ocupacions i faci un viatge per mar.

—Inútil, doctor. La meua dona sap nedar. (London Opinion)

PROJECTOR

Reflexions sobre la crítica

André Duboscq, crític del *Correspondant*, dóna, en el darrer número d'aquesta revista, unes *Reflexions sobre la crítica*.

«Es freqüent de sentir declarar vana la crítica d'art. Aquesta opinió no fa mal a ningú i sembla, en canvi, fer tant de plaer als que l'expressen, que hi ha uns certs esculpols a combatre-la.

«Les persones de caràcter més tranquil, més conciliant, es limiten a repetir la frase coneguda sobre els gustos i els colors, de vegades amb una certa condescendència, i afegeixen amb un somriure escèptic: «Qui sap com seran jutjades, d'aquí cinquanta anys, les obres d'èxit d'avui?» I no obstant, si els feu remarcar que hi ha obres que sobreviuen a l'època en què han estat creades; que entre els milers de les que passen n'hi ha algunes que duren a despit de l'evolució perpètua de l'art i dels canvis que aporten les èpoques següents; que, en una paraula, hi ha obres immortals, es queden parats com si no hi haguessin pensat mai.

«Quin és doncs aquest valor que una obra porta en si, que la posa a cobert del gust que canvia, de la moda que passa, de les capelletes que es formen i es dissolen? La missió del crític és precisament la de revelar-lo i d'ajudar el públic a descobrir-lo.

«Es dirà, després d'això, que la crítica és vana? Es replicarà que l'obra mestra s'imposa per ella mateixa i no necessita cap ajuda. Sí, a la llarga; però en el moment en què és creada, és just que l'autor tingui la probabilitat de tenir l'aprovació d'almenys una part del públic. I és gràcies a la crítica, la majoria de vegades, que correrà aquesta probabilitat, perquè són raríssimes les obres que ja de cop obtenen tots els sufragis. De vegades no són sempre les que passen a la posteritat; però si la crítica i el públic s'han enganyat, el principi no és pas condemnable; això prova només que la crítica no és infal·lible.

«El crític que s'encarrega d'assenyalar el valor d'una obra s'erigeix en jutge. Criticar no és altra cosa, en efecte, que jutjar.

«No és criticar declarar que un quadre us agrada o no us agrada. I moltes persones es gloriegen de tenir per únic criteri el plaer o l'enúig que els causa una tela. Aquesta apreciació purament sensual està a l'abast de tothom i no demana cap esforç.»

Duboscq retreu unes paraules de J.-E. Blanche (*Les arts plastiques*, introducció): «La teua emoció, amic lector, no prova gens que te les heguis amb un gran artista. Has de saber que les obres mestres eternes adhuc t'han de semblar, de primer antuvi, avorrides.»

I, parlant que cal un codi per a jutjar, retreu el que escrivia Baudelaire en la seva crítica de les belles arts en l'Exposició Universal de 1855: «He provat més d'una vegada, com tots els meus amics, de tancar-me en un sistema per predicar-hi de comodament. Però un sistema és una mena de damonació que ens empeny a una abjuració perpètua; cal inventar-ne sempre un altre, i aquesta fatiga és un càstig cruel. El meu sistema era sempre bell, espaiós, còmode i llis sobretot; almenys m'ho semblava. I sempre un producte espontani, inesperat, de la vitalitat universal venia a donar un desmentiment a la meua ciència pueril i revel·la, filla deplorable de la utopia. Per més que desplaçés o'exemplés el criteri, sempre es trobava en retard respecte a l'home universal, i corria sense parar darrera el bell multiforme i versicolor, que es mou en les espirals infinites de la vida.»

Si la inspiració no es pot encaixar en un sistema, la crítica que ha de comentar l'obra pot a la seva vegada tancar-se en un sistema? Segons Duboscq, el que ha de fer el crític és descobrir i expressar el valor humà de l'obra, la vida mateixa en funció i a la mesura de l'home, el coeficient d'humanitat que entra en un quadre qualsevulla que sigui el tema. La majoria d'obres pictòriques el tenen en baix grau i com més riques en siguin, més difícil és la tasca del crític.

«Reconeguem humilment que si tal és el paper més noble i l'objectiu més elevat de la crítica, l'escriptor que s'hi consagra s'acontenta al més sovint d'una feina més petita.» Aquesta consistirà a estudiar la composició, el dibuix, l'acord dels colors, la tria del tema, l'acondicionament de les llums i de les ombres, la tècnica, la factura, l'estil... «altres tants punts que poden ésser considerats en si i ho mereixen, però que poden ésser inclosos en la recerca del grau d'humanitat contingut en el quadre.»

—Papà, què és un ministre de Finances? —Un senyor que ha de trobar més diners que ton pare i fer més estalvis que tu mare. (La Dépêche, Toulouse)

—Això és aquella famosa catedral. La nostra església és més gran i té les canals de coure! (Life, Nova York)

HOMENATGES

Xavier Nogués

A Lluís Plandiura

Em plau parlar avui d'aquest artista nostre com un homenatge a l'home i a l'obra: a l'home, perquè a través de totes les activitats dels nostres artistes i de la vida més o menys precària del nostre art, ha adoptat sempre una actitud de ciutadania i de col·laboració barcelonines; perquè ha fet tot el que ha estat al seu abast per tal de contribuir a totes les manifestacions d'art a Bar-

celona. La vida i amb ella l'entusiasme vivificador absents, en resten els ressabís del que fou, d'un temps interessant; per la novel·la, per l'edat de l'artista o de les promeses apuntades, d'esperances moltes vegades existents més aviat en nosaltres que no pas en l'obra.

En el cas de Xavier Nogués neix del fet intrínsec de la seva producció.

Aiguaforts personalíssims, d'un to senyorial presidit sempre per un barcelonisme

Xavier Nogués. — «L'envelat»

celona. Artista cívic que ha contribuït a totes les associacions d'art vivent, intervenint-hi d'una manera activa, així com a totes les publicacions d'art.

La limitació, quant a quantitat, de la seva pintura de cavallet, li hauria permès, i adhuc en certa manera justificat, de no pendre part activa en les nostres exposicions. Sembla, però, al contrari, com si aquest fet li hagués donat més independència i així ha vingut contribuint des del seu lloc de les «Arts i els Artistes», o sense cap representació, a l'organització d'aquestes manifestacions exposant-hi pintures, gravats o dibuixos, formant tothora com a bon soldat.

Com a home, començà des de jove la seva influència entre els companys, interessant-se per totes les arts, mantenint a través dels anys aquesta activitat que el temps i el prestigi assolit com artista ha multiplicat encara.

Així, la seva obra adquireix importància a mesura que els anys es succeïen, sense que, però, això vagi en detriment de les obres de joventut.

El fet de no haver-se prodigat de jove, ha contribuït no poc a la perfecció de la seva obra. I en parlar a favor de la seva darrera producció, ho fem no solament amb l'entusiasme per la remarcable bondat d'aquesta, sinó per l'activitat de l'artista, el qual, en plena possessió dels mitjans d'expressió, s'esforça a donar als seus compatriotes tot el seu saber i el resultat del seu llarg aprenentatge.

L'experiència acumulada d'aquest mestre traspua, sobretot, en tota la seva obra d'aquests darrers anys.

Ací, on generalment als vint anys la gent sembla espantarr-ho tot i als quaranta ha esdevingut vella — defecte no sé si inherent al nostre país o a la majoria dels nostres artistes —, la goig de poder parlar del mestre Nogués, home nascut el darrer terç del segle XIX, amb l'entusiasme amb què es parla d'un jove. No pas perquè la seva obra en doni una aparença, car això seria purament anecdòtic, sinó per la intensitat de treball, per la seva varietat, i sobretot per l'avenç constant i per aquell punt de verd que les obres han de tenir en eixir de les mans de l'artista.

Les obres de la majoria dels nostres artistes d'aquesta edat neixen ja cansades, treballades amb una falsa ciència, que no és més que la manera, la simulació.

catalanesc, s'han anat tornant, amb els anys, més purs de línia, despenent-se d'elements secundaris, els quals per la concisió de lèxic nou i la sobrietat amb què hi era expressat eren rellevats de tot excés. Així veiem el camí ascendent de l'obra de gravador cap a una simplicitat que no pot portar més que la mestria.

Els dibuixos, d'un realisme sà, d'un afany de perfeccionament, la majoria dels quals gairebé són o han estat estudis del natural, destinats a decoracions murals.

En els ninots, aquests fills seus que ha escampat per diaris i revistes, tota aquesta bona gent amb llarrets de copa i vestit de pista, amb pantalons de quadros i càntrics a la mà, amb paraigues inversemblants, ninots, personatges tots de la Catalunya pintoresca, hi trobem l'observador, el treballador, tot el caràcter d'aquest mestre.

Tot aquest món profund i humorístic, aparegut en una senzilla col·lecció, el devem, en part, al malaurat amic del mestre, el jove poeta Salvat-Papasseit. Aquesta col·lecció s'ha exhaurit a poc a poc a còpia de temps, i no per l'entusiasme del públic, el qual hauria hagut d'arrabassar-la de les mans.

Aquests ninots es posaren també al servei de França i sobretot contra la guerra. El mestre Nogués, a través de tota aquesta canalla seva, ens ha fet pensar i riure, ens ha dit, a voltes, les veritats més crues, però sempre amb bonhomia. El barceloní del barri de Ribera no és mai cruel. Tots els seus ninots tampoc podien ésser-ho. No hi hauria manera de recollir tots aquests personatges escampats en diaris, revistes i publicacions especials?

També els hem vist en vidres esmaltats pel matrimoni Crespo, grans amics del mestre. Amb el contacte amb la matèria, veurem com, tot d'una, els ninots, de tant en tant, s'ensenyoreixen i alguns dels personatges dels aiguaforts s'hi barregen. Així veiem els dos aspectes del dibuixant reflectits en la decoració sobre vidre.

En la faiança estannífera decora gerros i plats amb la col·laboració del malaguanyat mestre ceramista Francesc Quer. Aquestes obres que foren venudes per les Galeries Laietanes i el Faianç Català en prou quantitat, haurien d'ésser recollides per tal d'ésser portades al Museu d'Art Decoratiu de Pedralbes, del qual una vitrina d'orcs i plats Nogués-Quer constituïria un honor.

En la decoració ha obtingut la més gran consideració entre els mateixos artistes; obres amb les quals el mestre ha sabut imposar-se — Saló Plandiura, despatx de l'alcalde —, i el Poble Espanyol en què l'home s'ha fet estimar de tots aquells que l'han voltat durant el seu treball.

En la pintura de cavallet, la seva producció és menys coneguda.

En Exposicions municipals i a la col·lecció Plandiura, recordem *El Pescador*, d'un dibuix concís i emotiu i d'un colorit fi, que millora a través del temps.

Un retrat de nena en el qual el dibuix i l'afany de justesa s'ajunten, amb la delicadesa del color, que és molta.

Algunes notes de color, pulcres, justes, fines; alguns quadros de costums, el terrat, la sardana, paisatges, alguna natura morta, era tot el que se li coneixia d'aquest gènere fins ara.

En aquests darrers temps, les obres són més confortants: *La pluja*, *L'envelat*, algunes petites natures mortes i d'altres en les quals treballa, preparen al públic una sorpresa que l'activitat del mestre ha volgut fer-nos.

No és qüestió de parlar-ne en aquests moments. Ja ho farà el crític quan sigui Phora. Ara, només hem volgut testimoniar l'entusiasme i admiració que aquest artista ens mereix i el deure que tots plegats tenim envers ell, la continuïtat i la superació del seu treball, la seva catalanitat, exemple vivent per a la generació que puja.

Xavier Nogués, com a ciutadà i com a artista, mereix el bé de la ciutat.

JOSEP LLORENS I ARTIGAS

RADIO I DISCOS

ELS DARRERS DISCOS

Ara s'escau el centenari de Brahms, el gran simfonista alemany, les tres grans simfonies del qual han estat ja enregistrades aquests darrers temps, com a penyor de la devoció que per aquest autor sent el mestre Stokowski, que amb la seva orquestra de Filadèlfia les interpreta magistralment. Aquest any ha estat pròdig en commemoracions, i com a conseqüència d'això ha vingut una sèrie d'obres dels autors respectius que no són conegudes i que més aviat fan nosa als programes, puix les obres d'interès ja són les conegudes. Per això es justifica la fantasia que amb el títol de *Brahmsiana* es publica, interpretada per l'Orquestra Filharmònica de Londres. Tots els temes més coneguts, fins els d'alguns *lieder*, hi surten combinats i lligats amb més o menys sort. El recull és completat amb el final de la *Primera Simfonia*, que el clou magníficament.

Sempre fan bonic les marxes sorolloses de Rimsky-Korsakow. En els catàlegs del mes hi ha la *Marxa Polovotsiana* d'El *Príncep Igor*, de Borodin i Doubenushka, i les instrumentacions sorolloses de Rimsky donen encara més vida a aquesta música sempre alegre i plena de vida, la qual el mestre Coates tradueix sempre amb tota la seva brillantor.

Arthur Rubinstein és dels artistes que més han fet per la dignificació dels discos. Ha estat el pianista que ha aconseguit despertar més interès pels enregistraments d'aquest instrument. Els seus discos, no hi ha dubte, són els millors de piano. Recordem els de la *Iberia* d'Albeniz i de *Goyescas* de Granados; on a la perfecció tècnica i artística s'uneixen les impressions netes i detallades fins a les més lleus sonoritats. Darrerament ha enregistrat el *Scherzo n.º 1* en

si bemoll de Chopin, obra que posa a prova les facultats d'execució més perfectes, però l'artista les supera amb perfecció i gust exquisit.

De música vocal hi ha les cançons que canta el tenor Gigli, l'una *Eres tú*, de Sandoval, i l'altra un arranjament d'*Albeniz*. Ja fa temps que els divos deixen sovint l'òpera italiana per aquestes «miniatures» en les quals la feina és poca i el lluitament segur. Malgrat tot, però, preferim per a l'extensa veu de Beniamino Gigli un fragment de Verdi, que no aquestes cançons a l'abast de qualsevol modest cançoner.

Dues obres noves han aparegut darrerament amb èxit a la lírica espanyola. L'una, l'obra de Fernández Ardavin i el mestre Alonso, *La Carmanola*; l'altra de Magenti, *La Barbiana*. De la primera hi ha dos fragments que executa Laura Nieto, una de les artistes de més solvència artística de les que cultiven la sarsuela. De *La Barbiana* s'encarrega en aquest disc Sagi Vela, i dels dos fragments preferim com a millor la *Romanza del Moreno*, de melodia molt ben trobada, que aquest artista canta perfectament.

J. G.

Brahmsiana. — Orq. Filharm. de Londres. — Cia. del Gramòfon, AF 498.
Príncep Igor. — Borodin. — Id., id. — Cia. del Gramòfon, 1683. — Doubenushka. — Rimsky-Korsakow. — Id., id.
Scherzo n.º 1 en si bemoll. — Chopin. — Rubinstein. — Cia. del Gramòfon, DB 1915.
Eres tú. — M. Sandoval. — B. Gigli. — Cia. del Gramòfon, DA 1295. — Quisiera olvidar tus ojos. — Id., id.
La Barbiana. — L. Magenti. — L. Sagi Vela. — Cia. del Gramòfon, DA 4241.

La Publicitat

Publica la informació més completa, tant internacional com peninsular i local

Comentaris i col·laboració de les millors signatures
 Gràfics d'actualitat

Llegiu-la avui i cada dia

NOTES DE RADIO

Les ones extracurtes

Llegim que Marconi ha fet a l'Acadèmia Italiana una comunicació anunciant que ha trobat el procediment d'allargar a un mínim de 150 quilòmetres l'abast de les ones de longitud inferior a un metre.

La descoberta de Marconi permet d'assegurar gairebé totalment el secret de les comunicacions per ràdio. Les ones extracurtes, en efecte, en lloc de propagar-se en cercles concèntrics, es propaguen en línia recta, i són dirigides des de l'emissora, mitjançant un reflector, a un punt determinat. Així doncs, és impossible de captar-les si el receptor no es troba exactament en la direcció de propagació.

Es diu que el govern italià ja ha decidit d'utilitzar el descobriment de Marconi als fins de defensa nacional, és a dir, de militaritzar-lo.

Una altra exposició

El 6 de setembre s'obrirà a París el X Saló de la T. S. F., manifestació anual dels progressos de la indústria francesa sobretot, però també de l'estranger. Hi ha prop de dues centes cases inscrites. Al costat del que presenten els industrials, el X Saló tindrà instal·lacions de propaganda i d'experiència, on seran exposats els tipus d'aparells utilitzats a l'aviació, la marina i les colònies. També hi haurà una retrospectiva de les màquines parlants i una demostració de la fabricació de discos. Es concedeix especial importància a la sala especial reservada a les experiències amb ones extracurtes i a les demostracions d'eliminació de perturbacions radiofòniques, ja que els sensefistes francesos esperen que abans de desembre serà presentat al Parlament un projecte de llei de protecció contra els paràsits.

A Alemanya

El nou director—nomenament hitleria—de la Reichs Rundfunk Gesellschaft ha declarat recentment que demà, primer de setembre, l'ordre ha de quedar restablert en la radiodifusió alemanya, ja que el que importa és treballar i no parlar més del passat.

També ha dit que la ràdio alemanya ha d'ésser considerada com el santuari del poble alemany, i la casa de la ràdio com la «Casa Bruna» (quarter general del nacional-socialisme) de l'esperit alemany.

Fa tres diumenges, la majoria d'estacions retransmetien la representació d'*El mestre cantant* que tenia lloc a Bayreuth.

En quatre llengües — les llengües del pacte dels quatre —, els *speakers* anomenaren les estacions que, de tots quatre cantons de la terra, anaven a retransmetre l'espectacle. En la presentació francesa, es va poder sentir:

—Alemanya, renovada pel nacional-socialisme, ofereix al món etc., etc.

Les probabilitats del fonògraf

La indústria fonogràfica passa per uns dies difícils. No solament és afectada, com totes les indústries, per les restriccions que els consumidors s'imposen per por o per força, sinó que la facilitat relativa amb què avui s'arriba a fotografiar sons ha fet sortir un gran nombre de firmes secundàries que produeixen a baix preu i agreugen l'embotellament del mercat.

L'alentiment que es constata des de tres anys ençà en la venda de discos té, encara, altres causes. Una d'elles és la multiplicació dels fonògrafs elèctrics de gran potència posats en servei en els llocs públics, sobretot en els cafès. Aquests fonògrafs saturen de música poblacions senceres, per bé que ells mateixos siguin uns consumidors d'allò més petits de discos.

L'altra causa és la competència de la ràdio. És inútil, en un lloc com aquest, de recordar i proclamar totes les seduccions, totes les superioritats de la ràdio: inexhaurible abundància, meravellosa diversitat de la matèria musical, agradositat del contacte amb executants vivents, confort d'una audició desembarassada de l'enjosa servitud del disc que cal girar i de l'agulla que cal canviar. Prement un botó, la música raja a dolls. Que n'és de senzill!

Els avantatges de la ràdio són tan evidents, que cada any, només a França, hi ha desenes de milers de persones que no coneixen res de la ràdio ni del fonògraf, però que volen tenir a casa una mica de música i de distracció, i van de dret a l'aparell receptor.

Tècnicament, doncs, els dies del disc són comptats. I sé moltes persones de la indústria radiofònica que n'esperen la desaparició i s'estranyen que tardí tant.

Però és que les coses sempre són menys senzilles del que sembla. Aquests pronòstics d'enginyers i d'industrials són falsos, i ara direm per què. Des d'ara es veu clar que els fets els desmenten. Perquè si el fonògraf hagués de caure en desús, sobrepassat per una tècnica superior, la catàstrofe ja s'hauria produït, i no es vendrien, solament a França, prop de deu milions de discos cada any.

Per on falla el raonament dels augurs? Per l'oblit de les humils realitats psicològiques i humanes. Les condicions materials de la vida es transformen, però les necessitats fonamentals de l'home segueixen essent les mateixes. Tots tenim el gust de la propietat. A tots ens interessa de conservar, per a rellegr-lo, el llibre que ens ha agradat. Tots tenim, en graus diferents, l'instint del col·leccionista, és a dir, l'orgull de la descoberta i el culte de la peça rara. L'obra mestra fixada sobre ebonita, i sempre semblant a ella mateixa, satisfà unes necessitats a les quals no poden respondre ni l'audició directa, ni l'audició radiofònica, totes dues fugitives. Parlo de necessitats instintives, irracionalistes. El disc en satisfà d'altres que són, al contrari, perfectament lògiques i precises. Copsa tot sovint el joc

d'un intèrpret en el seu punt exacte de perfecció i aleshores constitueix un emocionant testimoni del seu talent o del seu geni. Permet la repetició, i és des d'aquest punt de vista un incomparable instrument d'anàlisi, d'estudi i de fruïció.

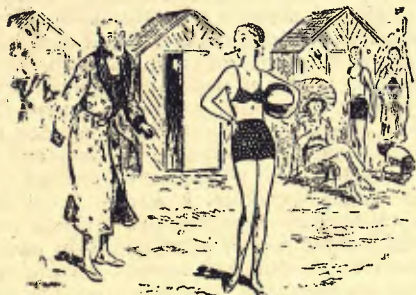
Però encara hi ha una altra cosa. Un dels trets de la nostra naturalesa és que ens cansem dels plaers massa fàcils. Assaborim més profundament, més intel·ligentment, els que es fan esperar una mica, els que comprem al preu d'un esforç o d'un sacrifici. La ràdio té en contra seu, precisament, la seva massa gran facilitat. Hom se n'adonà d'entre alguns anys, quan les coses s'hauran solat. El sensefista és un senyor que passa la seva existència davant una taula sempre parada, on s'acumulen els plats més variats i, sovint, més suculents, els vins de totes procedències, els fruits més senzills o més rars. Només ha d'allargar la mà. El problema de la seva alimentació està admirablement resolt. Però no el del seu apetit.

Ningú no pot preveure en quin grau es fixarà, dintre alguns anys, la temperatura radiofònica del públic. Desitgem que vagi en augment; però no és necessàriament provat que hagi de passar això. Les vendes de les confiteries comencen per atipar-se de bombons, fins el dia que ja no els fan cap il·lusió. El perill que corre la ràdio és la sàcietat, conseqüència de la facilitat i de l'abundància.

El disc no és l'esdevinidor de la ràdio, amb tota seguretat. No obstant, pres individualment, l'amateur del fonògraf té menys probabilitats de cansar-se del seu aparell que l'amateur de ràdio del seu receptor. Compra el seu plaer i, per consegüent, li atorga més valor. Calcula. La tria d'un disc a casa del venedor és, ja, una preocupació, una alegria, tota una qüestió. El maneig del fonògraf n'és una altra. Cal pendre's una mica de molèstia, posar el disc sobre la plataforma, canviar l'agulla, de vegades rodar la maneta i tot. Totes aquestes petites servituds materials mantenen desvetllada l'atenció i creen uns lligams misteriosos i eficaços entre el fonògraf i el seu propietari. El dia en què el disc serà reemplaçat pel film; en què el fonògraf distribuirà, ell també, el seu petit corrent ininterromput de música, l'audició serà més passiva, més peresosa del que ho és avui dia, i menys captivant. Tot esperant, i fins a nova ordre, els diversos plaers que ens aporta el fonògraf responen cada un a una exigència o a una necessitat de la nostra naturalesa. El disc satisfà l'orgull del col·leccionista, l'instint del propietari, la curiositat o, més exactament, les curiositats del músic, la preferència de l'artista envers el que és perfecte i envers la perfecció fixada, la preferència de l'home envers les alegries pagades amb un esforç intel·lectual o físic. Sens dubte en això s'escau el secret del favor persistent que li és testimoni.

DOMINIQUE SORDET

(De Radio-Magazine)

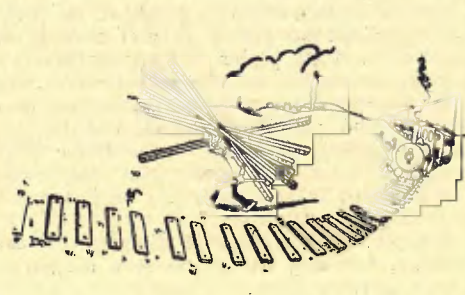
L'oncle escandalitzat. — Però, Betty, si ton pare et veies...
 Betty. — Oh, ja ho sap que fumo.
 (The Humorist, Londres)

—No t'acostis, que et pots encomanar puces.
 (Ric et Rac, París)

—Treballa molt la vostra dona, avui Mateu.
 —Ja ho pot ben dir, senyoreta. Llàstima que no en tingui quatre o cinc com ella!
 (Candide, París)

El neteja-rails s'emporta feina per fer a casa.
 (Ric et Rac, París)

—Tindrieu alguns diners per a salvar una vida innocent?
 —Pe... però... em... m... penso que la vostra vida... no és innocent.
 —Parlo de la vostra, no de la meua.
 (The Passing Show, Londres)

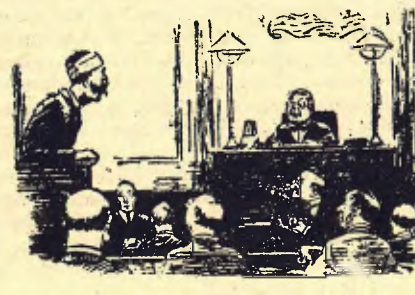
—No tindria unes sabates velles, senyora?
 —Però si en duu unes de ben bones!
 —Per això mateix. Em perjudicant el negoci.
 (The Passing Show, Londres)

L'aficionat al futbol s'ha anat fent gran.
 (Judge, Nova York)

—La vida cada dia deu ser més dura per aquestes pobres arnes que han de viure dels vestits de bany.
 (Everybody's Weekly)

El querellant. — D'ençà que ens hem casat, la meua dona m'ha tirat sempre coses pel cap.
 El jutge. — I per què no us heu querellat més aviat?
 El querellant. — Perquè abans d'ahir em va tocar per primera vegada.
 (The Humorist, Londres)

—Es seu aquell xicot? M'acaba de tirar un tros de carbó.
 —Oh, no en faci cas; a la seva edat, no saben el que costen les coses.
 (London Opinion)

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

Suscriviu-vos a MIRADOR

Corts Catalanes, 589 - BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. _____

que viu a _____

carrei _____

n.º _____

es subscriu a MIRADOR

pel preu fixat de 3'50 ptes. trimestre.

de _____

de 193 _____

Signatura